

Motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku

Pavel Šlampa

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Pavel Šlampa
Osobní číslo: H21665
Studijní program: B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti seniorského věku, vzdělávání seniorů a motivace ke vzdělávání.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

JANIŠ, Kamil a Jitka SKOPALOVÁ, 2016. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5535-9.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie SMÉKALOVÁ, 2015. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5446-8.

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ, 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1770-8.

VETEŠKA, Jaroslav, 2017. *Gerontagogika: psychologicko-andragogická specifika edukace a aktivizace seniorů*. Praha: Česká andragogická společnost. Česká a slovenská andragogika. ISBN 978-80-905460-7-3.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **10. ledna 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 10. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užívat či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá motivací seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Teoretická část popisuje poznatky o člověku v postproduktivním věku, jeho změny v procesu stárnutí a jeho motivaci k dalšímu vzdělávání. Dále nabízí výčet vzdělávacích institucí jako možnosti vzdělávání seniorů se zaměřením na univerzitu třetího věku.

Praktická část práce si dává za cíl identifikovat nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání a také motivy, které by jejich motivaci ke studiu mohly ovlivnit. Empirické šetření bylo realizováno formou dotazníkového šetření mezi studenty Univerzity třetího věku.

Klíčová slova: vzdělávání seniorů, motivace, Univerzita třetího věku, Geragogika

ABSTRACT

This bachelor thesis examines the motivation of seniors to participate in education at the University of the Third Age. The theoretical part describes the findings about individuals in post-productive age, their changes in the aging process, and their motivation for further education. Additionally, it offers a list of educational institutions as opportunities for senior education focusing on the University of the Third Age.

The practical part of the thesis aims to identify the most common motives of seniors for education, as well as the factors that could influence their motivation to study. An empirical survey was conducted in the form of a questionnaire among students of the University of the Third Age.

Keywords: education of seniors, motivation, University of the Third Age, Geragogy

Tímto bych rád poděkoval vedoucí bakalářské práce PhDr. Zuzaně Hrnčířkové, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady při tvorbě této práce. Dále děkuji prof. Dr. Ing. Vladimíru Patovi za zprostředkování přístupu k respondentům a distribuci dotazníků. V neposlední řadě děkuji své snoubence a rodině za podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 STÁŘÍ.....	13
1.1 STÁŘÍ	13
1.2 PERIODIZACE STÁŘÍ.....	14
1.3 ZMĚNY VE STÁŘÍ	17
1.4 AKTIVNÍ STÁRNUTÍ.....	18
2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	20
2.1 GERAGOGIKA	20
2.2 FORMY A METODY VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	22
2.3 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	23
2.4 UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU	26
3 MOTIVACE SENIORŮ KE VZDĚLÁVÁNÍ.....	29
3.1 MOTIVACE	29
3.2 DRUHY MOTIVACE.....	29
3.3 MOTIVACE SENIORŮ K ÚČASTI NA VZDĚLÁVÁNÍ.....	30
3.4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MOTIVACI SENIORŮ.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	35
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
4.2 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
4.3 METODA SBĚRU DAT	36
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	36
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	38
5.1 ANALÝZA DOTAZNÍKU.....	38
5.2 ANALÝZA VÝSLEDKŮ	38
5.3 INTERPRETACE DAT	50
6 DISKUSE	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	58
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	59
SEZNAM GRAFŮ	60

SEZNAM PŘÍLOH.....	61

ÚVOD

Tato bakalářská práce pojednává o motivaci seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Důvodem zvolení tohoto tématu je přiblížit veřejnosti vzdělávání seniorů a možnosti vzdělávání osob v postproduktivním věku. Vzdělávání je důležitou součástí celého lidského života, která nabývá různých forem a významů v každé etapě. V dospělosti se často vzděláváme za účelem zvýšení kvalifikace nebo jako reakci na nové potřeby nebo změny v pracovním prostředí, ať už jde o rekvalifikaci či další specializaci. Nicméně vzdělávání není omezeno pouze na jedince v produktivním věku, ale zahrnuje i seniory v postproduktivním období. Cílem této práce je zjistit, jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Mnoho výzkumů potvrzuje, že schopnost učení u lidí neklesá ani s věkem. Ve stáří se však stává důležitější otázka motivace k vzdělávání, která hraje klíčovou roli jako hnací síla pro naplňování a uspokojování potřeb seniorů. Tato motivace je zásadní jak pro udržení vitality, aktivity, a zdraví, tak i pro rozvoj koníčků a věnování se novým aktivitám, na které má obvykle senior více času. Cílem je prožít tuto fázi života plnohodnotně, důstojně a s radostí.

Teoretická část má za cíl vést čtenáře k přehledu o tématu stáří, o změnách přicházejících se stářím a o tom, jak mohou lidé aktivně stárnout. Dále se zabývá samotnou tematikou vzdělávání seniorů, kde představuje Geragogiku jako obor zabývající se vzděláváním seniorů z různých oblastí jejich života a poskytuje přehled možností edukace seniorů se zaměřením na univerzitu třetího věku. Poslední kapitola čtenáře provede tématem motivace, která se především zaměřuje na motivaci seniorů ke vzdělávání.

Cílem praktické části je zjistit, jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Úvodní kapitola této části práce se snaží čtenáři objasnit zkoumaný problém, kterým je motivace seniorů ke vzdělávání a následně stanovuje výzkumné cíle a otázky. Tyto cíle zahrnují zkoumání vnitřní a vnější motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku a také faktory, které mohou motivaci seniorů ke studiu ovlivnit. Dále popisuje, jakou metodou byla data pro výzkum získána a kdo tyto data poskytl. V tomto výzkumu jde tedy o využití kvantitativního přístupu za použití dotazníku ke sběru výzkumných dat, které byly získávány oslovením seniorů studujících univerzitu třetího věku. Nedílnou součástí praktické části je analýza a interpretace dat, která zahrnuje analýzu dotazníku, analýzu dat získaných dotazníkem a interpretaci výsledků. Analyzovaná data jsou

pro lepší orientaci interpretována pomocí grafů. Poslední kapitola práce, před samotným závěrem, poskytuje čtenáři ucelený souhrn výsledků výzkumu a jejich vysvětlení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STÁŘÍ

První kapitola této práce se orientuje na definici pojmu stárnutí a stáří a na objasnění charakteristických změn, které jsou typické pro tuto fázi lidského života. Termíny stárnutí a stáří jsou úzce spojené a vzájemně se prolínají. Zjednodušeně řečeno, stáří představuje poslední etapu vývoje jedince, která následuje po dětství a dospělosti, zatímco stárnutí označuje proces, který zahrnuje veškeré změny doprovázející tuto fázi lidského života. Existuje několik různých perspektiv, ze kterých lze nahlížet na stáří. Pro některé jedince může být tato fáze života spojena s negativními konotacemi, zatímco jiní ji vnímají jako přirozenou součást lidského životního cyklu. Postoje a pohledy na stáří se mohou měnit a vyvíjet v průběhu věku a jsou ovlivněny celospolečenskými a demografickými faktory.

1.1 Stáří

O záležitosti stárnutí a stáří obvykle začíná každý jednotlivec přemýšlet ve chvíli, kdy se sám dostane do této fáze života, nebo když se jeho rodiče či blízcí ocitnou v období stáří. Na úvod je vhodné stručně zhodnotit historický přístup k tématu stárnutí. Lidé v každé historické době touží po co nejdelším životě. Naši předkové se však nedoživali tak vysokého věku jako my dnes. Délku života ovlivňovala intenzivní fyzická práce, nedostatečná úroveň lékařské péče, chudoba a nuznost, nedostatečné hygienické podmínky, infekční nemoci a nemoci, které nebylo možné vyléčit. Všechny tyto faktory vedly k tomu, že lidé umírali příliš brzy a pouze malá část populace dosahovala vyššího věku (Haškovcová, 2010).

Haškovcová (2010) poznamenává, že v minulosti bylo dosažení vysokého věku vnímáno jako privilegium a bylo spojováno s respektem. Starší lidé předávali své životní zkušenosti dalším generacím. Stáří bylo považováno za vzácné a bylo spojováno s představou krásného období života. Nicméně v průběhu 19. století se tento koncept změnil a krásné stáří ustoupilo trendu idealizace dětství a mládí. Postupně se stárnutí začalo prezentovat jako obtížné období, spojené pouze s negativními aspekty, nemocemi a obavami. (Haškovcová, 2010).

V dnešní době je běžné používat termín "třetí věk", který odkazuje na období života po ukončení profesní kariéry, tedy na období, kdy jedinec pobírá starobní důchod. První věk představuje období dětství a adolescence, které je charakterizováno vzděláváním za účelem přípravy na budoucnost. Toto období je také nazýváno jako poprodukční období. Druhý věk označuje fázi, kdy jedinec zakládá vlastní rodinu, což je období dospělosti. Naopak třetí věk se řadí do postprodukčního proudu, zvláště po odchodu do důchodu, což s sebou nese změny v sociálních rolích a strukturách společnosti (Špatenková a Smékalová, 2015).

Stáří představuje poslední etapu vývoje, která vyvrcholuje život v různých oblastech jako je osobnostní, duševní, tělesná i spirituální oblast. Stáří je také spjata s určitým sociálním statutem, který označuje konec období aktivní produktivity. Charakter stárnutí spočívá v postupném úbytku fyzických sil a sociálních kontaktů. Z tohoto důvodu jsou senioři považováni za možnou ohroženou skupinu, které by měla být věnována zvýšená pozornost. Díky příznivému civilizačnímu vývoji mají stárnoucí generace příznivější příležitosti než v minulosti. Zvyšuje se kvalita poskytovaných zdravotních služeb, lidé jsou schopni déle aktivně žít a délka života se postupuje do vyšších věkových hranic, což pomáhá snižovat diskriminaci a zvyšuje úctu k seniorům, čímž se zvyšuje celková kvalita jejich života (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2016).

1.2 Periodizace stáří

Janiš a Skopalová (2016) se staví k názoru, že objektivním faktorem pro určení statusu seniora je kalendářní věk jedince. Podle nich je věk přirozeným ukazatelem, který lze snadno identifikovat a využít pro statistické účely. Po zohlednění různých faktorů definují seniora jako osobu starší 65 let (Janiš a Skopalová, 2016).

Haškovcová používá termín stáří pro člověka ve věku od 60 let a rozděluje ho do následujících kategorií, které vycházejí z periodizace WHO (Světové zdravotnické organizace), a ke kterým se přiklání i další odborní autoři:

- Vyšší věk nebo rané stáří: 60-74 let.
- Stařecký věk nebo sénium, vlastní stáří: 75-89 let.
- Dlouhověkost: 90 let a více.

Je však důležité si uvědomit, že každý jedinec stárne jinak a nemůžeme posuzovat všechny lidi pouze podle jejich věku. Proces stárnutí probíhá v různých etapách stáří individuálně (Haškovcová, 2010).

I když je obecně přijímáno, že seniorský věk začíná kolem šedesátého roku života, skutečností je, že každý z nás vstupuje do této fáze v různém psychickém, fyzickém, mentálním a sociálním stavu (Mollon, 2013).

Špatenková a Smékalová (2015) ve své periodizaci seniorů vycházejí z koncepce americké psychologičky Bernice L. Neugartenové. Tyto autorky přiřazují jednotlivým periodám seniorů nejenom věkovou kategorii, ale také dominující témata, se kterými se senioři v daném období nejčastěji potýkají.

- Mladí senioři: věk 65-74 let.
- Starší senioři: věk 75-80 let.
- Velmi staří senioři: věk 85 let a více.

Tato periodizace umožňuje lépe porozumět různým fázím stárnutí a přizpůsobit pomoc a podporu seniorům na základě jejich aktuálních potřeb (Špatenková, Smékalová, 2015).

Naproti tomu, Říčan (2021) používá termín "stáří" pro generaci jedinců ve věku od padesáti let výše, což se výrazně liší v použití tohoto termínu od většiny ostatních autorů, kteří ho spojují spíše s vyšším věkem, obvykle od 60 nebo 65 let. Tato širší definice umožňuje zahrnout do kategorie seniorů i lidi ve středním věku, což může být užitečné při diskusích o potřebách a problémech této věkové skupiny (Říčan, 2021).

Lze se také setkat s pojmem „Mezní věk“ což je podle Stuarta Hamiltona (2006) označení období, které společnost definuje jako začátek stáří (Stuart-Hamilton, 2006).

V následujících podkapitolách budeme zkoumat stáří z různých perspektiv, konkrétně rozdělíme stáří na kalendářní, sociální, biologické a psychologické hledisko.

Kalendářní stáří

Chronologický věk, známý také jako "kalendářní" věk, je odvozený z data narození, a proto je snadno měřitelný (Haškovcová, 2010). Tento věk je vyjádřen číselně a je často používán v demografii, kde umožňuje snadné srovnání s ostatními jedinci. Chronologický věk jednoduše ukazuje, kolik let člověk žije. Nicméně tento věk nedokáže reflektovat skutečné stáří jednotlivce a ignoruje individuální rozdíly v ontogenezi mezi lidmi a nemusí odpovídat biologickému nebo sociálnímu věku (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012). Chronologický věk je také používán k určení věkové hranice jako jedno z kritérií k dosažení nároku pro starobní důchod. Vlivem modernizace, pokročilého zdravotnictví a délky života se v rozvinutých zemích zvyšuje hranice důchodového věku. Aktuálně se pohybuje kolem 65 roku života (Čeledová, Kalvach a Čevela, 2016). Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ, 2019) stanovuje podmínky pro získání nároku na starobní důchod, jako je dovršení určitého věku (tj. důchodového věku nebo 65 let) a splnění potřebné doby pojištění. Je zajímavé, že určení kalendářního věku je obtížné pro lidi žijící v Africe, protože mnoho z nich nemá oficiální záznamy o svém datu narození (WHO, 2002).

Sociální stáří

Toto stáří je definováno jako kombinace některých sociálních změn nebo dosažení určité podmínky, zejména penzionování. Jedná se o událost spojenou se sociální rolí nebo postojem jedince a událostí, které jedinec v životě prožil. Důležitým bodem sociálního stáří je získání nároku na starobní důchod a odchod jedince do starobního důchodu. (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012). Významným pozitivním aspektem sociálního stáří je snížení životní úrovně a společenského postavení (Čeledová, Kalvach a Čevela, 2016). Naopak negativním aspektem je změna z ekonomicky aktivního statusu na ekonomicky neaktivní status, což může vést k vyrovnávání se s vlastními omezeními a ztrátou sociálních vazeb a nadbytek volného času. Ironií osudu se mnozí lidé v této fázi často více obrací ke své sociální skupině než k ostatním lidem. Vytvářejí tak spojenectví vrstevníků a odstupují od kontaktů s ostatními. Obecně se mění způsob života jedince, jeho ekonomická situace a možné role v životě (Haškovcová, 2010).

Biologické stáří

Biologický věk, který je známý i jako "funkční" nebo "biologický" věk, odráží jednotlivcův pocíťovaný zdravotní a fyzický stav, bez ohledu na počet let od jejich narození (Haškovcová, 2010). Tento věk je spojen s nevyhnutelnými fyzickými změnami, jako je pokles funkční zdatnosti a výskyt chorob spojených s vyšším věkem, jako je například ateroskleróza. Kvůli individuální povaze procesu stárnutí není biologický věk často přesně stanoven, protože není možné stanovit jednotná kritéria nebo procesy stárnutí platné pro každého (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012.). Lidé ve stejném kalendářním věku mohou projevovat stárnutí různě, což může být dáno také chronickými onemocněními nebo genetickými faktory (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012). Biologický věk je možné rozeznat například podle vrásek nebo oslabení svalstva, což se může projevit například při chůzi. Dochází také k postupnému zhoršování smyslových schopností, zejména sluchu a zraku, což může vést k běžným komplikacím a nedorozuměním v každodenním životě (Haškovcová, 2010).

Psychologické stáří

Posledním typem stárnutí je psychologické stáří, často označované jako psychologický věk. Definuje se jako osobní vnímání věku jednotlivcem (Hrozenská a Dvořáčková, 2013). Tím je myšleno, že člověk může hodnotit svůj věk například podle úbytku nebo dostatku energie ve srovnání s ostatními. Tento vnímaný věk má významný dopad na psychický stav jedince a ovlivňuje jeho pocity z vlastního stárnutí. Psychologické stáří je obecně určováno

kombinací fyziologických změn spojených se stárnutím, osobnostních charakteristik a dalších psychických proměn. Tento koncept se zaměřuje především na subjektivitu člověka, na to, jak člověk vnímá sebe, v jaké je psychické kondici a jak se zvládá přizpůsobovat změnám spojeným se stárnutím (Hrozenská a Dvořáčková, 2013).

1.3 Změny ve stáří

Během procesu stárnutí dochází u každého seniora k různorodým změnám, které jsou sice podobné, ale nejsou lineární ani konzistentní. Tyto změny se projevují v různém pořadí a v různém věku a některé jsou hlubší než jiné. Prvním typem změn jsou typicky biologické a fyziologické známky stárnutí. To zahrnuje zhoršení tělesných funkcí, oslabení organismu, atrofii tkání, sníženou obranyschopnost organismu vůči infekcím, úbytek svalové hmoty, rychlejší opotřebení kloubů, sníženou aktivitu orgánů a smyslů, výskyt chronických onemocnění a závažných nemocí. Některé změny jsou zřejmé a nedají se přehlédnout, jako je šedivění a úbytek vlasů, ztráta elasticity kůže, vznik vrásek a pigmentové skvrny, zmenšování postavy a další. Ne zřídka se současně objevuje více projevů stárnutí, které mohou významně ovlivnit kvalitu života seniorů, omezují jejich pohyblivost a aktivity (Ptáčková a Ptáček, 2021).

Dalšími významnými projevy stárnutí jsou duševní poruchy, které jsou velmi běžné a v pokročilejších stádiích mohou vyžadovat umístění seniora do pobytového zařízení služeb sociální péče. Mezi nejčastější duševní poruchy u seniorů patří demence a deprese. Demence existuje v různých typech, jako je například senilní demence, Alzheimerova choroba, Parkinsonova choroba a další. Tato onemocnění vedou k potížím s běžnými aktivitami, které seniori provádějí každý den. Je to způsobeno zejména poruchami chování, narušením kognitivních funkcí vlivem těchto onemocnění. V procesu stárnutí také často vyskytují poruchy nálad, úzkosti a deprese. Všechny tyto faktory významně ovlivňují kvalitu života seniorů (Ptáčková a Ptáček, 2021).

Kromě toho se u seniorů často objevují změny emocí, které mohou zahrnovat ztrátu zájmu o ostatní a okolní události, emoční ochlazení, introvertní chování, nedůvěřivost a nízkou úroveň sebedůvěry. Na druhou stranu je potřeba vnímat, že emoční reakce jsou velmi individuální a mohou se u jednotlivců lišit. Zatímco někteří se na přechod do seniorského věku těší a cítí emoční posílení, pro jiného může být odchod do důchodu vnímán negativně a jako silně stresující událost (Ptáčková a Ptáček, 2021).

Další neopomenutelnou součástí procesu stárnutí je pokles kognitivních funkcí, což zahrnuje snížení paměti, pokles psychomotorického tempa, změny ve vnímání a zhoršení úsudku. Senior může mít potíže s řešením problémů, rychlou reakcí a akceschopností. Dlouhodobé udržení pozornosti může být pro některé seniory obtížné a může být oslabena řídicí funkce. Takové změny ve stáří mohou být stresující jak pro seniora, tak pro rodinu seniora nebo pro osoby, které o seniora pečují (Ptáčková a Ptáček, 2021).

Nedílnou změnou spojenou se stárnutím je pokles pracovní produktivity. Fyzické síly postupně slábnou a kognitivní schopnosti se zhoršují, což se projevuje pomalejším zpracováním informací. Nicméně tyto negativní aspekty mohou být kompenzovány bohatými zkušenostmi seniora, které mohou mladším jedincům scházet. Otázka pracovní schopnosti je velmi diskutabilní, protože zatímco někteří senioři preferují pokračovat v práci i po odchodu do důchodu, jiní naopak volí možnost opuštění zaměstnání. Mohou se tak věnovat svým oblíbeným aktivitám nebo odpočinku aktivnímu nebo pasivnímu (Ptáčková a Ptáček, 2021).

Odchod do penze často znamená omezení sociálních kontaktů, což mnoho seniorů vnímá jako velmi negativní. Bez denního setkávání se spolupracovníky, kteří často představují i přátele a bez účasti na kulturních nebo společenských událostech může být seniorův sociální život značně redukován. Navíc odchod do důchodu může znamenat také změnu finanční situace, což může mít za následek omezení možností účasti na společenských aktivitách tak, jak by si senior přál. Tyto faktory se mohou vzájemně propojit a vést k pocitu zbytečnosti, ztráty smyslu života, závislosti na státních nebo jiných podporách a snížení společenské prestiže (Ptáčková a Ptáček, 2021).

1.4 Aktivní stárnutí

Téma aktivního stárnutí je komplexní a teoretický koncept, který nemá přesnou definici. Nicméně na akademické úrovni je často používán popis definovaný Světovou zdravotnickou organizací, který vystihuje aktivní stárnutí jako reakci na stárnutí populace, jež se stalo významným fenoménem v 90. letech 20. století. Tento koncept se zaměřuje na společenské změny v přístupu k seniorům, které mají za cíl aktivní začlenění jednotlivců, prosazování jejich hodnot a naplňování jejich fyzického, psychického a sociálního potenciálu prostřednictvím účasti ve společnosti. Důležité je zdůraznit, že tento koncept zahrnuje zásady definované Organizací spojených národů, což zahrnuje společenský přístup k otázkám spojeným se stárnutím populace (World Health Organization, 2002).

Myšlenka aktivního stárnutí je odpovědí na celkové stárnutí populace a snaží se předejít ekonomickým problémům, které mohou být spojeny s klesajícím počtem ekonomicky produktivních jedinců. Zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod má za důsledek i to, že se prodlužuje doba, kterou člověk stráví na trhu práce. (Evropská rozvojová agentura, 2012). Tímto způsobem se aktivní stárnutí stává důležitým faktorem v udržitelnosti ekonomiky a společnosti jako celku, neboť využívá potenciál a zkušenosti starší populace v mnoha oblastech, včetně pracovního trhu.

Aktivní stárnutí se zaměřuje na otevřenost seniorů k novým zkušenostem, aktivitám a vědomostem. Hlavním cílem je využití volného času seniorů k rozvoji jejich fyzického i psychického zdraví a k získávání nových dovedností a znalostí (Evropská rozvojová agentura, 2012).

Aktivní styl života v období stáří má pozitivní vliv na psychické zdraví jedince a může zabránit propadnutí do pasivity, která může vést k negativním emocím a strádání. Studie ukazují, že aktivní lidé jsou obvykle spokojenější a žijí déle než ti, kteří preferují spíše pasivní styl života. Pravidelná fyzická aktivita, sociální interakce a intelektuální stimulace mohou přispět k udržení duševní pohody a celkové kvality života v pozdním věku (Evropská rozvojová agentura, 2012).

2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Druhá kapitola popíše Geragogiku, jako obor zabývající se vzděláváním seniorů. Dále se bude věnovat formám a metodám vzdělávání seniorů a poskytne výčet možností jejich vzdělávání.

2.1 Geragogika

Geragogika se zabývá vzděláváním seniorů z různých oblastí života. Jde o podporu a rozvoj seniorů v jejich intelektuálním, sociálním a kulturním růstu a aktivitách (Janiš a Skopalová, 2016).

Jak uvádí Špatenková a Smékalová (2015), Geragogika je interdisciplinárním oborem a využívá poznatky z různých vědních oblastí jako je například **Psychologie**, kde aplikuje poznatky zejména v oblasti osobnosti člověka. **Sociologie** poskytuje důležité poznatky o společenských vztazích a interakcích, které Geragogika využívá při zkoumání jejich vlivu na učení a rozvoj v pozdním věku. Třetí disciplínou je **Filozofie**, která reflektuje hodnoty, které jedinec vztahuje k sobě a ke společnosti. Tato oblast geragogiky zkoumá etické a morální otázky související se vzděláváním seniorů a posiluje jejich smysl pro sebereflexi a životní záměry. Poznatky z těchto disciplín umožňují geragogii lépe porozumět potřebám a preferencím seniorů a efektivněji navrhnout a realizovat programy vzdělávání pro tuto populaci (Špatenková a Smékalová, 2015).

Geragogika zahrnuje všechny formy vzdělávacích aktivit pro seniory. Při plánování těchto aktivit je důležité si uvědomit, že senioři se účastní dobrovolně a z vlastní vůle, je proto důležité brát ohled na jejich zájmy a potřeby (Špatenková a Smékalová, 2015).

Působnost geragogiky není omezena pouze na edukaci, i když je její hlavní oblastí, ale zahrnuje i další oblasti činností. Mezi tyto oblasti patří:

- **Edukace:** Geragogika zahrnuje kulturní výchovu, prevenci, zdravotní osvětu a výchovnou péči v oblasti negativních jevů. Tato edukace je zaměřena na podporu a rozvoj seniorů v různých aspektech jejich života.

- **Péče o sociální život:** Zdůrazňuje aktivitu ve využívání volného času a jeho smysluplné trávení. Důležitá je také zábava, zájmové aktivity, které seniory, rekreace, dovolená, seberealizace a dosahování osobních cílů.

- **Funkcionální působení:** Zabývá se vzděláváním seniorů v oblasti mediální gramotnosti a schopnosti správně přistupovat k informacím poskytovaným masmédií. Seniorům je též poskytována podpora pro zvládání změn v prostředí a ve společnosti.

Tyto různé oblasti činnosti geragogiky mají za cíl podporovat a rozvíjet seniory v jejich životě, poskytovat jim potřebné dovednosti a znalosti pro aktivní a plnohodnotné zapojení se do společnosti (Špatenková a Smékalová, 2015).

Specifika vzdělávání seniorů

Geragogika se zabývá zkoumáním, akceptací a implementací specifík seniorů jako cílové skupiny vzdělávání. Tato specifika jsou rozmanitá a každý kdo se zabývá edukací seniorů by je neměl opomíjet. Jedním ze specifík seniorů je jejich odlišné tempo, které by se mělo respektovat. Vlivem poklesu kognitivních funkcí, vyžadují senioři k naučení a pochopení nových informací více času. Nicméně ne všichni senioři potřebují tento čas navíc. Mnohdy mohou být senioři vybaveni výbornými kognitivními funkcemi a nové informace a dovednosti se mohou učit velmi rychle. Schopností lektora by mělo být harmonizování potřeb a schopností všech účastníků vzdělávání, což je náročný úkol, a někdy obtížně realizovatelný (Zormanová, 2017).

Dalším specifikem je potřeba, aby lektor předkládal seniorům písemné podklady, které jsou pečlivě a přehledně vypracovány. Je zapotřebí, aby senioři měli přístup k informacím v jasném formátu, který jim umožní snadné opakování a lepší zapamatování. Je důležité přizpůsobit množství poskytovaných informací, protože senioři nejsou schopni zpracovat velké množství informací najednou (Zormanová, 2017).

Vzhledem k běžné unavitelnosti seniorů je důležité dodržovat pravidelné přestávky během výuky, ideálně probíhající dopoledne. Postup probíranou látkou by měl být pomalý, srozumitelný a pravidelně zjišťovat, zda senioři správně porozuměli probírané látce. Informace by měly být koncipovány tak, aby byly pro seniory užitečné a zajímavé a mohly je aplikovat v každodenním životě (Zormanová, 2017).

Cíle vzdělávacích aktivit

Pro edukaci seniorů je zásadní správné nastavení vzdělávacích cílů. Ve vzdělávání dětí a dospělých jsou vzdělávací cíle zřejmé – dítě či mladý jedinec se připravuje na produktivní

období života a na konkrétní povolání. Dospělí se vzdělávají s cílem dosáhnout úspěchu ve své práci a postupovat v kariérním žebříčku. U seniorů však tyto cíle neplatí a mohou mít jiné motivace k účasti na vzdělávání. Senioři nemusejí vnímat vzdělávací cíle tak, jak je vnímá lektor, proto je klíčové v rámci vzdělávacího procesu jasně stanovit cíle:

- **Zlepšení nebo udržení paměťových funkcí:** Cílem je posílení paměti a schopnosti seniorů zapamatovat si nové informace a dovednosti.
- **Zlepšení vnímání souvislostí a kontextu:** Senioři se snaží lépe porozumět vztahům mezi různými informacemi a situacemi.
- **Podpora vnímání vlastního těla (apraxie):** Cílem je pomoc seniorům lépe porozumět a ovládat své tělo.
- **Podpora komunikace a vyjadřování (poruchy řeči):** Snaha o zlepšení komunikačních a vyjadřovacích dovedností, aby senioři mohli lépe komunikovat s okolím.
- **Podpora motivace a aktivního způsobu života:** Cílem je motivovat seniory k aktivitám, které mají smysl i v jejich seniorském věku a podporovat jejich růst a rozvoj.
- **Zlepšení kvality spánku:** Pocit uspokojení z úspěšně dokončené práce vede k psychickému uvolnění, což může napomoci k lepšímu spánku a řešení problémů s nespavostí.

Jasně stanovené cíle umožňují efektivní organizaci vzdělávacích aktivit a zajišťují, že se vzdělávání zaměřuje na konkrétní potřeby a cíle seniorů (Vostrý a Veteška, 2021).

2.2 Formy a metody vzdělávání seniorů

Formy

Formy vzdělávání seniorů jsou různé metodiky, aktivity a prostředky, které slouží k poskytování vzdělání, rozvoje dovedností a znalostí, a podpoře osobního růstu a sociální interakce u jedinců ve stáří. Pro seniory jsou nejčastější formy vzdělávání přímá výuka a sebevzdělávání. V souvislosti s vývojem moderních technologií došlo i k rozšíření univerzity třetího věku o virtuální oblast. Jinak řečeno jde o virtuální univerzitu třetího věku, která poskytuje možnost studovat i seniorům s různými omezeními. Při tradiční prezenční formě výuky může vzdělavatel v případě seniorů využít různé metody, jako je hromadná

výuka, kooperativní studium (ve skupinách nebo párech) nebo individuální výuka. Je důležité zajistit, aby prostředí a obsah výuky oslovily seniory. Čím zajímavější a přitažlivější bude program, tím větší bude jejich pozornost a motivace k učení. Kvalita informací, které senioři získají, závisí především na vhodně a pestře utvořené formě vzdělávání (Špatenková a Smékalová, 2015).

Metody

Metody vzdělávání představují prostředky, kterými se učivo předává a pomáhají nám navigovat během celého vzdělávacího procesu směrem k cíli. Jde o optimální systém vyučovacích aktivit vzdělavatele a učebních postupů, který si klade za cíl dosáhnout stanovených vzdělávacích cílů. Do těchto metod lze zařadit například vyprávění, práce s textem nebo studium konkrétních případů (kazuistiky). Tyto metody lze rozdělit do tří hlavních kategorií podle zaměření a účelu:

- **Tradiční metody:** Tyto metody se zaměřují na předávání znalostí a dovedností. Mohou být rozděleny na slovní, demonstrační a praktické.
- **Aktivizační metody:** Tyto metody kladou důraz především na aktivní účast vzdělávajících se seniorů a na podněcování jejich schopností.
- **Kreativní metody:** Tato metoda vyzdvihuje účast vzdělávajících se seniorů a má za cíl stimulovat jejich tvůrčí potenciál (Špatenková a Smékalová, 2015).

2.3 Možnosti vzdělávání seniorů

V České republice se nachází široké spektrum vzdělávacích institucí a aktivit pro seniory, které jsou dostupné ve všech krajích. Omezenou dostupnost těchto služeb mohou senioři pocítit v menších městech a obcích.

Vzdělávací aktivity mohou zahrnovat různé oblasti a disciplíny. Mezi velmi populární patří kurzy jazyků, tréninky paměti, školení v oblasti osobní bezpečnosti (včetně praktických demonstrací a sebeobrany), výtvarné a ruční práce, kurzy informačních technologií, fotografování a úprava fotografií v aplikacích, cestopisné přednášky, zdravotní témata, rozvoj osobnosti a další (Ondrušová a Krahulcová, 2020).

Univerzity třetího věku

V současnosti jsou univerzity třetího věku realizovány na většině vysokých škol v České republice. Univerzita třetího věku v Olomouci byla první založenou univerzitou tohoto typu v ČR, a to v roce 1986. Dále následovala U3V v Praze v roce 1987. Vzdělávací kurzy obvykle trvají jeden semestr, tedy 12 týdnů, a mohou být strukturovány tak, aby na sebe navazovaly po několik let. Studium na univerzitě třetího věku se zakončuje závěrečnou prací a promoci. Senioři, kteří chtějí frekventovat tyto kurzy, musí dosáhnout seniorského věku a mít střední vzdělání s maturitou (Suchá a Holmerová, 2019).

Akademie třetího věku

Akademie třetího věku jsou pořádány různými institucemi, jako jsou střední nebo základní školy, neziskové organizace, kulturní domy, knihovny a domovy dětí a mládeže. Vzdělávací kurzy pro seniory mohou být jednorázové, ale také se mohou konat v krátkodobých nebo dlouhodobých cyklech. Obsah kurzů je velmi různorodý a senioři si mohou vybírat z široké nabídky oborů. Podmínkou absolvování kurzu zpravidla nebývá závěrečná práce a senioři po dokončení kurzu obdrží certifikát o absolvování (Suchá a Holmerová, 2019).

Univerzity volného času

Univerzity volného času neposkytují osvědčení o absolvování a nekladou důraz na vstupní ani výstupní testy. Tyto univerzity jsou otevřené občanům všech věkových skupin a často zahrnují exkurze a praktickou výuku. Spektrum témat je obvykle rozmanité (Suchá a Holmerová, 2019).

Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata

Tyto univerzity poskytují prarodičům a vnoučatům možnost společného studia. Prarodiče zde přebírají novou a nezvyklou roli, budují vztahy se svými vnoučaty a získávají nové dovednosti. Tento koncept byl poprvé zaveden Centrem celoživotního vzdělávání a Matematicko-fyzikální fakultou Univerzity Karlovy v Praze v akademickém roce 2004/2005 (Suchá a Holmerová, 2019).

Virtuální univerzita třetího věku

Podstatou virtuální univerzity třetího věku je využití informačních a komunikačních technologií ke vzdělávání seniorů. Ne všichni senioři mají možnost osobní účasti na vzdělávání, ať už kvůli nedostupnosti univerzity v jeho okolí nebo kvůli nedostatku mobility. Z tohoto důvodu vypracovala Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v

Praze projekt, který má seniorům s těmito omezeními zpřístupnit vzdělávání. Kurzy jsou prezentovány formou multimediálních přednášek, které připravují akademici. Tyto materiály jsou k dispozici registrovaným seniorům prostřednictvím portálu fakulty. Senioři se pravidelně setkávají v konzultačních střediscích, kde mohou navštěvovat kurzy a absolvovat průběžné testy. Mají možnost opakovaně přistupovat k přednáškám a využívat slovníček pojmů a platformu pro komunikaci s ostatními studujícími seniory (Suchá a Holmerová, 2019).

Kluby seniorů

Jedná se o zájmová sdružení pro lidi ve stejném věku, která jsou obvykle financována obecním rozpočtem a jejich edukační činnosti mohou být jak jednorázové, tak pravidelné. Jednorázové aktivity zahrnují besedy, přednášky, divadelní a výstavní návštěvy, koncerty a poznávací výlety. Pravidelné kurzy se zaměřují na různé oblasti s cílem posilovat paměť, získávat nové znalosti a zdokonalovat existující dovednosti (Suchá a Holmerová, 2019).

Letní škola pro seniory

Letní škola pro seniory představuje zajímavý projekt, který vznikl na Vysočině. Tato letní škola obsahuje cykly přednášek s různými tématy a mají za cíl podpořit aktivní životní styl seniorů. Letní škola je poskytována zdarma a přednášky probíhají od července do září (Suchá a Holmerová, 2019).

Centra aktivizačních programů

Centra aktivizačních programů představují důležitou součást sociálně-aktivizačních služeb pro seniory, jak je stanoveno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Hlavním cílem těchto center je prožití plnohodnotného života seniorů tím, že navazují nové společenské kontakty pomocí zájmových aktivit. Zároveň se tím snaží seniory ochránit před sociálním vyloučením a zdravotními a psychickými problémy (Suchá a Holmerová, 2019).

Volnočasové aktivity v knihovnách

Volnočasové aktivity v knihovnách se liší podle konkrétního regionu, ve kterém nachází. Poskytují širokou nabídku programů pro seniory, které jsou zdarma nebo za malý poplatek. Tyto aktivity zpravidla zahrnují výstavy, přednášky, filmové projekce, klubové setkání, besedy a další (Suchá a Holmerová, 2019).

2.4 Univerzita třetího věku

Univerzita třetího věku je jednou z nejběžnějších institucí poskytujících vzdělávání pro osoby v pozdním období života. Cílem vzdělávání seniorů je předat jim rozsáhlé množství znalostí na úrovni vysokoškolského vzdělání a soustředit se především na jejich individuální rozvoj. Vedle toho je vzdělávání pro seniory také motivací k sociální interakci a snižuje riziko vzniku různých onemocnění, jako je například Alzheimerova choroba. Vzdělávání rovněž poskytuje možnost kvalitně trávit volný čas a pomáhá zpomalovat procesy stárnutí (Adamec a Kryštof, 2011).

Organizátoři i samotní senioři zdůrazňují, že vzdělávání pro seniory má úplně odlišný význam než pro mladé lidi. Pro seniory je vzdělávání v pozdním věku zvláštní událostí, něčím, čeho si velmi váží. Mnozí si tak plní své neuskutečněné sny z dob, kdy neměli možnost studovat z různých důvodů. Pedagogové, vyučující na univerzitě třetího věku, vnímají tuto práci jako mimořádně inspirativní. Jako pozitivní aspekt vzdělávání seniorů považují jejich nadšení a zájem ke studiu. Podle Association Internationale des Universités du Troisième Age je hlavním cílem univerzit třetího věku rozšíření znalostí seniorů, pozitivní příspěvek k jejich celkovému zdraví a vitalitě a snaha o prevenci mentálního stárnutí (Adamec a Kryštof, 2011).

Historie a vznik univerzit třetího věku v České republice

V polovině 20. století došlo k významné změně v morální a etické úrovni společnosti, která zahrnovala také zvýšení vzdělanosti populace jako celku. Tato proměna vedla k rozšíření role škol, které již nebyly zaměřeny pouze na studenty mladého věku, ale také na jedince v postproduktivním období života. Vzdělávání seniorů poskytované na vysokých školách mělo dva základní cíle, a to zlepšení kvality života a zvýšení úrovně vzdělání seniorů. (Adamec a Kryštof, 2011).

Profesor Pierre Vellas dlouhodobě podporoval potřebu vzdělání u osob vyššího věku a sám použil tento termín poprvé v roce 1973 na francouzské Univerzitě sociálních věd v Toulouse. Jeho snahou bylo především zlepšit kvalitu života seniorů prostřednictvím vzdělávání. Zvláštní pozornost věnoval vzdělávání osob pracujících v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb. Vznik univerzity představoval symbol nového, aktivního a informačního přístupu samotných seniorů ke svému životu. V tomto stádiu života umožňuje vzdělávání seniorům

rozvíjet nové zájmy, navazovat nové kontakty a společně se rozvíjet, což přispívá k celkové kvalitě jejich života (Adamec a Kryštof, 2011).

Jak již bylo uvedeno, Univerzity třetího věku se začaly objevovat během 70. let minulého století, ale některé školy je zakládaly až po roce 2000. Tyto univerzity umožňují jedincům staršího věku studovat obory, které odpovídají zaměření jednotlivých fakult. Nabídka oborů je velmi rozmanitá, zahrnuje oblasti od humanitních přes přírodovědné až po technické disciplíny (Adamec a Kryštof, 2011).

Každá univerzita si vymezuje vlastní podmínky pro přijetí. Jednou z klíčových podmínek, kterou většina škol uplatňuje, je věková hranice, která často odpovídá věku potřebnému pro nárok na starobní důchod. Existují však výjimky, kdy jsou přijímány i osoby daleko mladší (Adamec a Kryštof, 2011).

Studium na univerzitě třetího věku obvykle trvá 3 až 4 roky a zpravidla je zakončena promoci, při které úspěšní absolventi získají certifikát, osvědčení nebo jiný doklad o absolvování U3V. Většina studií na univerzitě třetího věku je placená a jejich cena je různorodá. (Adamec a Kryštof, 2011).

Asociace univerzit třetího věku České republiky

Asociace univerzit třetího věku byla založena v červnu 1993 v Praze s cílem podporovat zakládání univerzit třetího věku na vysokých školách po celé České republice. Její hlavní důraz spočíval v usilování o pravidelná setkání škol zapojených do tohoto projektu, aby docházelo k výměně názorů, poznatků a zkušeností. Vznik AU3V ČR byl motivován potřebou organizace, která by umožnila systematickou diskusi o univerzitách třetího věku. Dříve tyto školy navázaly spolupráci a sdílely zkušenosti mezi sebou, ale s rozvojem času se staly dostatečně samostatnými a nezávislými, a proto vznikla potřeba zřídit asociaci, která by koordinovala jejich rozvoj a sdílení znalostí (Adamec a Kryštof, 2011).

Jedním z hlavních cílů Asociace univerzit třetího věku je zdůrazňovat zakládání nových Univerzit třetího věku v České republice. K tomu pořádá semináře a různá setkání, kde se sdílí informace o činnosti samotných univerzit. Důležitým prvkem je také získávání nových kontaktů s odbornými organizacemi k posílení mezigenerační solidarity (Adamec a Kryštof, 2011).

Jednou z významných institucí, se kterou Asociace U3V udržuje kontakt, je Centrála pro všeobecné další vědecké vzdělávání univerzity v Ulmu. Tato centrála byla jedním z prvních subjektů, které si uvědomily význam komunikačních technologií ve vztahu se vzděláváním seniorů. Asociace podporuje své členy v rozvoji po celé Evropě prostřednictvím pořádání

konferencí a odborných seminářů, které frekventují zpravidla delegáti z Německa, Španělska, Finska, Polska, Maďarska a Slovenska (Adamec a Kryštof, 2011).

V současné době je hlavním cílem Asociace univerzit třetího věku umožnit kvalitní a komplexní vzdělávání na všech univerzitách. Toho se snaží docílit pravidelnými kontrolami kvality, podporou a zajištěním dostupnosti vzdělávání seniorům nejen v rámci univerzit v České republice, ale i ve světovém měřítku. AU3V udržuje trvalý kontakt s mezinárodními organizacemi, mezi něž patří zejména Association Internationale des Universités du Troisième Âge a European Federation of Older Students.

AU3V zastává důležitou roli ve spojení mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a všemi vysokými školami v souvislosti s financováním edukace seniorů na univerzitách třetího věku. AU3V hrála klíčovou roli při zavádění Systému centrální evidence výkonů U3V, což pomohlo k transparentnosti při nakládání s finančními prostředky ze státního rozpočtu, určenými pro vzdělávání seniorů na U3V. Hlavním posláním a vizí AU3V je zajistit kvalitu vzdělávání prostřednictvím U3V na vysokoškolské úrovni. Asociace zdůrazňuje etický rozměr tohoto typu vzdělávání, potvrzuje význam univerzit v širším společenském kontextu a prosazuje dostupnost vzdělávání pro seniory (Asociace univerzit třetího věku, © 2018).

3 MOTIVACE SENIORŮ KE VZDĚLÁVÁNÍ

Téma motivace je obecně velmi široké, proto se třetí kapitola teoretické práce bude podrobněji zabývat motivací seniorů ke vzdělávání. Mimo to, kapitola zahrnuje jak samotný pojem motivace, tak její členění a v neposlední řadě popisuje motivy, které vedou seniory k účasti na vzdělávání.

3.1 Motivace

Motivace působí jako hnací síla lidského jednání a podněcuje nás k uspokojování vlastních potřeb. Tyto potřeby nejsou jen biologické, ale také sociální a pracovní, vyplývající z naší existence ve společnosti. Motivace vychází z úsilí organismu dosáhnout rovnováhy s okolím, prostřednictvím činností, které vedou k osobnímu uspokojení a nezávislosti. Skutečnou motivací je schopnost přesvědčit sami sebe o důležitosti našeho úsilí a odpovědět na otázku: Proč se snažit dosáhnout schopnosti uspokojovat své potřeby sám? (Klevetová, 2017)

Nováková a Lorenzová (2020) uvádějí, že motivace může být definována jako pohnutka k akci. Jako zdroj, na kterém je základní jednání jednotlivce postaveno, a který současně vysvětluje toto jednání. Jedná se o proces, který řídí a dodává energii chování do určitého směru. V kontextu vzdělávání a učení má motivace značný význam, ale je patrné, že se může významně lišit v závislosti na věku, pohlaví, rodinném stavu nebo místě bydliště (Nováková a Lorenzová, 2020).

3.2 Druhy motivace

Nakonečný (2014) rozděluje motivaci do těchto základních kategorií:

1. Intrinsická (vnitřní) a extrinsická (vnější).
2. Vědomá a nevědomá.
3. Primární a sekundární.

Intrinsická a extrinsická motivace

Rozlišení motivace na intrinsickou (vnitřní) a extrinsickou (vnější) je běžné a často používané. Veškerá motivace je vlastně interní proces, který se odehrává uvnitř jedince. Intrinsická motivace je často považována za samotnou motivaci, zatímco extrinsická se spíše týká vnějšího motivování jedince. Z toho vyplývá, že intrinsická motivace vychází z vnitřních impulsů směřujících k samotné činnosti, zatímco extrinsická je spojena s vnějšími podněty, jako jsou odměny či tresty. Je důležité si uvědomit, že tyto druhy motivace nejsou zcela oddělené, protože vnější pobídka může vést k požadovanému chování pouze tehdy, pokud vyvolá vnitřní motivaci (Nakonečný, 2014).

Vědomá a nevědomá motivace

Vědomá motivace se vztahuje k situaci, kdy jedinec plně rozumí motivům svého jednání a aktivně směřuje k dosažení konkrétního cíle. Naopak nevědomá motivace probíhá v našem podvědomí, nezávisle na našem racionálním uvažování a vyplývá z nevědomých potřeb. Tento typ motivace může vést k chování, aniž bychom si byli vědomi jeho skutečného motivu, nebo si jej chybně vysvětlovali. Podvědomí obsahuje stavy mysli a procesy, jako jsou emoce, představy a touhy, které jsou pro jedince vědomě nepřijatelné, a proto jsou potlačeny a nevstupují do vědomí. Tento mechanismus může vést k automatizaci a vytváření návykových vzorců chování (Nakonečný, 2014).

Primární a sekundární motivace

Motivace se často dělí na primární a sekundární motivaci. Primární motivace vychází z vrozených biologických vzorců chování, známých také jako instinkty, které jsou založeny na pudových impulzech a mohou být ovlivněny učením. Na druhou stranu, sekundární motivace vychází z naučeného chování, které je výsledkem vlastního rozhodnutí jedince (Nakonečný, 2014).

3.3 Motivace seniorů k účasti na vzdělávání

Motivace představuje klíčový faktor ovlivňující průběh celého vzdělávacího procesu. U seniorů není většinou přítomný vnější tlak nebo nutnost studia, a proto je jejich vnitřní motivace klíčovým prvkem, který je vede k dobrovolnému vzdělávání. Výběr studijního oboru je pro ně důležitý, a často se řídí tím, co je jim nejbližší a co je oslovuje nejvíce. Předchozí pozitivní zkušenosti s učením mohou být silným motivačním impulzem, který je

podněcuje k dalšímu studiu. Pro mnoho seniorů je vzdělávání způsobem, jak si rozšířit své znalosti a dovednosti, a také naplnit své osobní zájmy. Někteří se rozhodnou studovat i za účelem udržení své psychické a sociální stability. Bojují tak proti izolaci a snaží se zapojit do společnosti, aby si udrželi svou soběstačnost a sledovali své sny (Špatenková a Smékalová, 2015).

Pokračování v učení a získávání nových dovedností může přinést seniorům řadu pozitivních změn v životě, jako je posílení paměti, sebevědomí a sociálních vazeb. Je nezbytné, aby senioři měli pocit podpory a povzbuzení ve svém vzdělávání, ať už se jedná o formální studium na univerzitě třetího věku nebo účast na neformálních workshopech, kurzech či online vzdělávacích programech. Nabízení příležitostí k celoživotnímu učení může pomoci seniorům udržet si mentální aktivitu, zlepšit kvalitu svého života a posílit jejich pocit příslušnosti ke společnosti. Podle výzkumu Novákové a Lorenzové (2020) je pro motivaci seniorů k vzdělávání klíčová především pozitivní motivace, spojená s úspěchem ve vzdělávání a oceněním. Naopak by se negativní motivace, jako je nedostatek zájmu nebo negativní hodnocení, neměla v žádném případě vyskytovat (Nováková a Lorenzová, 2020).

Během svého vzdělávání mají senioři různé potřeby, kterých se snaží dosáhnout. Patří sem například seberealizace, kompenzace nedostatků, sociální a kognitivní potřeby. Získané znalosti nejenže uspokojují jejich osobní zájem, ale mohou být také prakticky využity v různých oblastech, včetně pracovního trhu. Senioři, kteří studují obory s humanitním zaměřením, mohou získané dovednosti uplatnit například jako průvodci v muzeích nebo galeriích (Špatenková a Smékalová, 2015).

Motivace seniorů ke vzdělávání není pouze určena jejich vzdělávacími potřebami, ale také jejich zájmem o rozšíření nebo prohloubení existujících znalostí a orientaci v aktuálním společenském dění. Dalším faktorem může být situace, kdy senioři nacházejí motivaci k vzdělávání ve svých omezených možnostech komunikace, touze po kontaktu se svými vrstevníky, pocitu osamocení nebo snaze o posílení pocitu sounáležitosti (Zormanová, 2017).

Motivace seniorů k vzdělávání je determinována širokou škálou faktorů. Mezi ně patří dosažené vzdělání jednotlivce, ale také charakter tohoto vzdělání. Tyto faktory ovlivňují zájem seniorů o různé oblasti poznání a jejich účast na kulturních aktivitách. Dalším významným faktorem může být sociální aktivita v rámci rodiny nebo mimo ni, politické angažmá, snaha o zlepšení podmínek ve společnosti, zájem o ochranu práv seniorů a další. Podle Beneše může motivací ke vzdělávání být i osobní záliba seniora v poznávání nových

věcí. Dále mohou hrát roli touha po sociálním kontaktu, očekávání ohledně reakce okolí nebo snaha najít smysl života při uvědomění si vlastní konečnosti. Další motivující faktory zahrnují adaptaci na tělesné, duševní a sociální změny a udržení osobní vitality. Vzdělávání seniorů také plní preventivní funkci, neboť pomáhá odstraňovat a vyrovnávat nedostatky s cílem udržení fyzické a duševní kondice (Beneš, 2014).

Podle empirického výzkumu prováděného autorkami Novákovou a Lorenzovou (2020) se zaměřením na motivaci seniorů k celoživotnímu vzdělávání v rámci vysokoškolských kurzů se ukázalo, že klíčovým motivačním prvkem pro seniory je touha po dalším rozšíření vědomostí a dovedností. Dalším významným faktorem motivace je potřeba aktivního využití volného času. Naopak, motivace spočívající v navazování nových vztahů s vrstevníky nebyla pro seniory zásadní. Zjištění ukázala, že motivace není významně ovlivněna pohlavím, věkem nebo dosaženým vzděláním seniorů. Nicméně byl zaznamenán určitý vliv profesního zaměření studia na motivaci, kdy zájem o získání nových dovedností mírně převažoval u studentů lékařských a humanitních oborů. Z výsledků této studie rovněž vyplývá význam vnitřní motivace při zájmovém studiu a zlepšování kvality života seniorů. Vnitřní motivace je klíčovým faktorem pro kognitivní, sociální a fyzický rozvoj každého jednotlivce, protože podněcuje k učení nových dovedností. Tato vnitřní motivace je však zároveň silně individuální záležitostí (Nováková a Lorenzová, 2020).

Z výzkumu provedeného autorkami Kutnohorskou a Telnarovou (2018) vyplývá, že mezi nejčastější důvody, proč se senioři rozhodují získávat nové znalosti, patří jejich zájem o dané studijní téma a motivace ke zlepšení paměti a nabytí nových poznatků. Dalším důležitým faktorem je touha být v kontaktu s ostatními lidmi a navázat nová přátelství. Mezi uváděné důvody patří i možnost setkávat se s novými lidmi a zájem o informační technologie, který je často motivován tlakem moderní doby, kdy si senioři přejí udržet krok s technologickým pokrokem. Další motivací je možnost zapojení se do mezigeneračního dialogu, zejména pokud jde o příležitost zamyslet se nad historií rodiny a vlastním životním příběhem, i když na povrchu (Kutnohorská a Telnarová, 2018).

3.4 Faktory ovlivňující motivaci seniorů

Všechny instituce a jednotlivci, kteří se angažují v poskytování vzdělání pro seniory, se musí potýkat s řadou výzev, které nejsou pouze spojeny s přirozenými změnami spojenými s věkem. Tyto výzvy nejsou pouze omezeny na bariéry jako je ztráta sluchu nebo zraku, které mohou ovlivnit účastníky vzdělávacích programů, ale také zahrnují problémy v dalších oblastech.

Podle Špatenkové a Smékalové (2015) jsou tyto překážky rozděleny do několika kategorií. Některé z nich jsou poměrně nepodstatné. Naopak jiné překážky, jako jsou zdravotní bariéry, vytvářejí značné omezení nebo dokonce úplně brání možnosti vzdělávání seniorů.

V širším kontextu lze, podle Krystoně, Šeráka a Tomczyka (2014), bariéry rozdělit na následující kategorie:

Situační - Mezi běžné situační překážky lze zařadit nedostatek financí a nedostatečnou dostupnost dopravy. Tyto faktory jsou takové, které jsou přímým důsledkem aktuální životní situace jednotlivce.

Institucionální - Tyto bariéry nejsou přímo způsobeny samotným účastníkem, ale jsou spíše výsledkem nedostatků ze strany poskytujících institucí. Může se jednat například o nedostatečnou informovanost institucí o dostupných vzdělávacích kurzech nebo nedostatek kurzů odpovídajících potřebám účastníků.

Dispoziční - Tato kategorie zahrnuje bariéry spojené s psychickým a fyzickým stavem jednotlivce. Účastník může například pociťovat obavy z toho, že nebude schopen zvládnout studium, nebo může být přesvědčen, že vzdělávání již pro něj není relevantní. Senioři s těmito přesvědčeními si často neuvědomují, že vzdělávání přispívá ke zlepšení jejich fyzického i intelektuálního stavu a přináší jim tak kvalitnější a důstojnější život (Krystoň, Šerák a Tommczyk, 2014).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část práce navazuje na výše popsanou problematiku teoretické části. Tato část se bude zabývat otázkami a odpověďmi respondentů na problematiku motivace ke studiu seniorů na univerzitě třetího věku. Nejprve popíše samotný výzkumný problém a následně přiblíží cíle výzkumu a výzkumné otázky, ze kterých naváže na vyhodnocení a interpretaci získaných výzkumných dat.

4.1 Výzkumný problém

Edukace seniorů je aktuálním tématem současnosti a navzdory postproduktivnímu věku je důležité umožnit lidem vzdělávání a jejich rozvoj. Prospěch díky vzdělávání seniorů je obsažen v procvičování mozku, potlačení hrozby jejich sociálního vyloučení, navázání nových sociálních vztahů a osvojování si nových poznatků a dovedností. Vzdělávání seniorů pozitivně ovlivňuje aktivní stárnutí a přispívá k lepšímu přizpůsobení se novým událostem a výzvám moderní společnosti.

Výzkumný problém byl formulován jako motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku a zabývá se zde motivy, odhodláním a vůlí ke vzdělávání ve stáří.

4.2 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cíle výzkumu byly formulovány následujícím způsobem.

Hlavní výzkumný cíl

Cílem výzkumu je zjistit jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku.

Dílčí výzkumné cíle

1. Cílem je zjistit jaké jsou faktory vnitřní motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku.
2. Cílem je zjistit jaké jsou faktory vnější motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku.
3. Cílem je zjistit jaké faktory ovlivňují motivaci seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku.

K dosažení cílů byly stanoveny následující výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka

Jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku?

Dílčí výzkumné otázky

1. Jaké jsou faktory vnitřní motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku?
2. Jaké jsou faktory vnější motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku?
3. Jaké faktory ovlivňují motivaci seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku?

4.3 Metoda sběru dat

Pro realizaci výzkumu a dosažení cílů byl zvolen kvantitativní přístup, a to formou dotazníkového šetření. Podle Chráska (2007) má dotazník nespornou výhodu v relativně rychlém a málo nákladném sběru dat od velkého počtu respondentů, avšak při sestavení takového dotazníku je nutno klást důraz na jeho odborné sestavení a vhodné použití (Chráska, 2007). Dotazník byl sestaven za pomoci studie odborné literatury a skládá se ze 17 položek vlastní konstrukce, kdy sada otázek obsahuje kontaktní, uzavřené, polouzavřené a výčtové položky, které byly logicky seřazeny. Sběr dat proběh v době od 31.1.2024 do 9.2.2024. Vzor dotazníku je součástí přílohy P I.

4.4 Výzkumný soubor

Základním výzkumným souborem je populace zkoumaného problému, tedy senioři studující na univerzitě třetího věku. Výběrový soubor se skládá z respondentů studujících na vybrané U3V, kteří byli dotazováni prostřednictvím dotazníku převedeného do online verze. Tento dotazník mohli respondenti otevřít pomocí svých přihlašovacích údajů do internetového portálu vzdělávací instituce, tudíž nemohlo dojít k tomu, že by dotazník vyplňovala osoba mimo výzkumný soubor. Výhodou online formy vyplňování je ta, že respondenti mohli dotazníky vyplnit doma na svých zařízeních, aniž by moli být ovlivněni odpověďmi svých kolegů. Nevýhodou je však to, že v průběhu vyplňování se nemohli dotázat na případné nejasnosti, i když součástí dotazníku byly pokyny k jeho vyplnění.

Celkový počet vyplněných dotazníků je 139, přičemž všechny vyplněné dotazníky jsou adekvátní k vyhodnocení. Ze získaných dat lze o charakteristice respondentů vyčíst, že dotazníkového šetření se účastnilo 15 mužů a 123 žen. Zkoumané věkové rozmezí bylo

stanoveno od 50 let a více, přičemž byly možnosti odpovědí rozděleny do věkových skupin. Nejpočetnější věkovou skupinou byla skupina v rozmezí 66 – 70 let v počtu 56 respondentů. Druhou skupinou bylo 32 respondentů ve věku 61 – 65 let a třetí nejpočetnější skupina byla 71 – 75 let, která je zastoupena 28 respondenty. Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání, 65 respondentů má střední vzdělání s maturitou a 50 respondentů pak vysokoškolské vzdělání.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Tato kapitola se zabývá analýzou a interpretací dat získaných výzkumným šetřením. Na začátku kapitoly je provedena analýza samotného dotazníku a poté následuje analýza získaných dat. Součástí kapitoly je také interpretace vyhodnocených dat, která se zaměřuje na data související se stanovenými cíli výzkumu.

5.1 Analýza dotazníku

Celkový počet položek dotazníku je 17, které jsou rozděleny do oblastí podle cílů výzkumu, a to na vnitřní a vnější motivaci seniorů ke studiu, nejčastější motivy seniorů ke studiu a faktory ovlivňující motivaci seniorů ke studiu. Dotazník začíná položkou kontaktní a poté následuje sada položek č. 2 – 5, zkoumající vnitřní motivaci ke studiu. Navazují položky č. 6 – 9, zkoumající vnější motivaci ke studiu a položka č. 10 zjišťuje nejčastější motivy seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku. Položky č. 11 – 12 zkoumají faktory ovlivňující motivaci seniorů ke studiu a závěrečné položky č. 13 – 17 jsou identifikační, které zjišťují základní informace o respondentech.

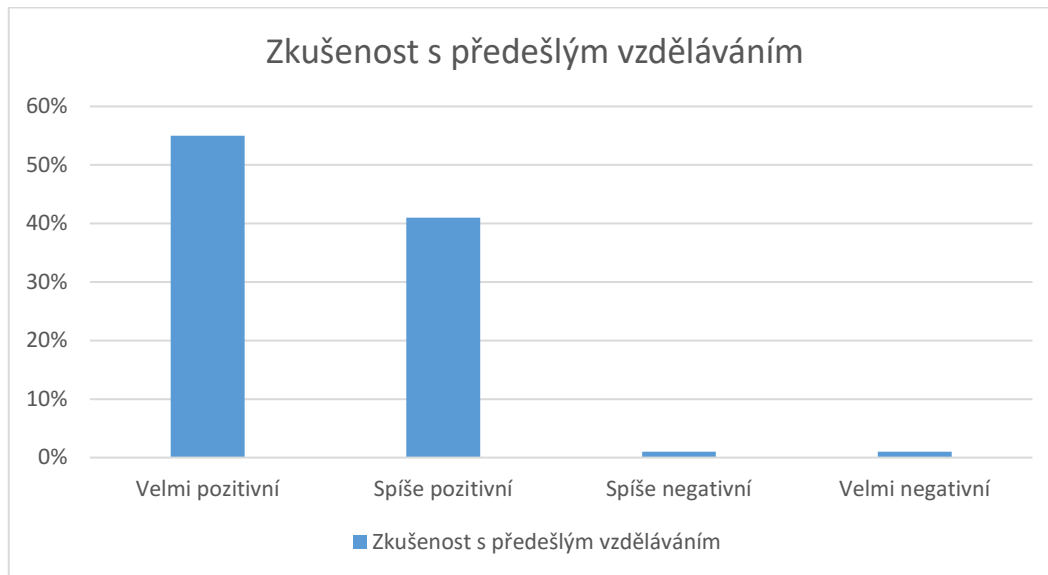
5.2 Analýza výsledků

Otázka č. 1. **Souhlasíte s tvrzením, že vzdělávání je důležité i ve Vašem věku?**

První položka dotazníku plní funkci kontaktní položky, která má dle Chrásky (2007) sloužit jako uvedení do problematiky a navození kontaktu mezi respondentem a výzkumníkem.

Otázka č. 2. Jaká je Vaše zkušenost s předešlým vzděláváním?

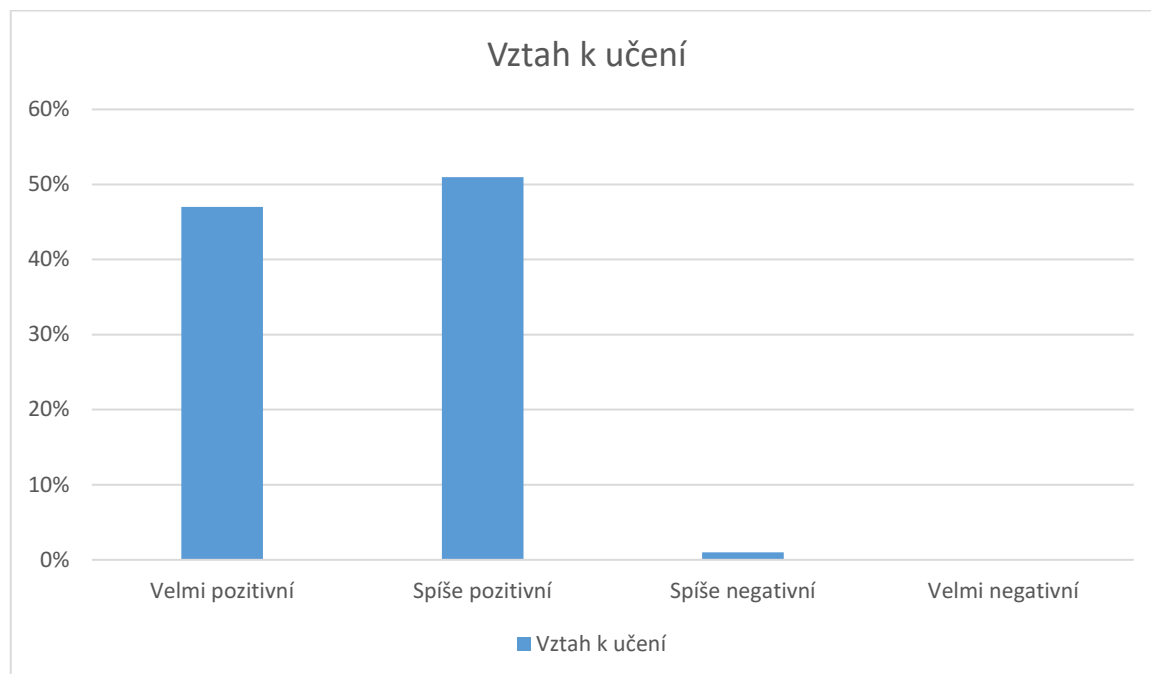
Graf 1 – Zkušenost s předešlým vzděláváním

Druhá položka dotazníku zjišťuje, jakou měli respondenti zkušenost s předešlým vzděláváním. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že 77 (55 %) respondentů má velmi pozitivní a 58 (41 %) respondentů má spíše pozitivní zkušenost s předešlým vzděláváním. Naopak pouze 2 (2 %) respondenti mají spíše negativní zkušenost s předešlým vzděláváním a 2 (2 %) respondenti mají tuto zkušenost velmi negativní.

Otázka č. 3 Jaký je Váš vztah k učení?

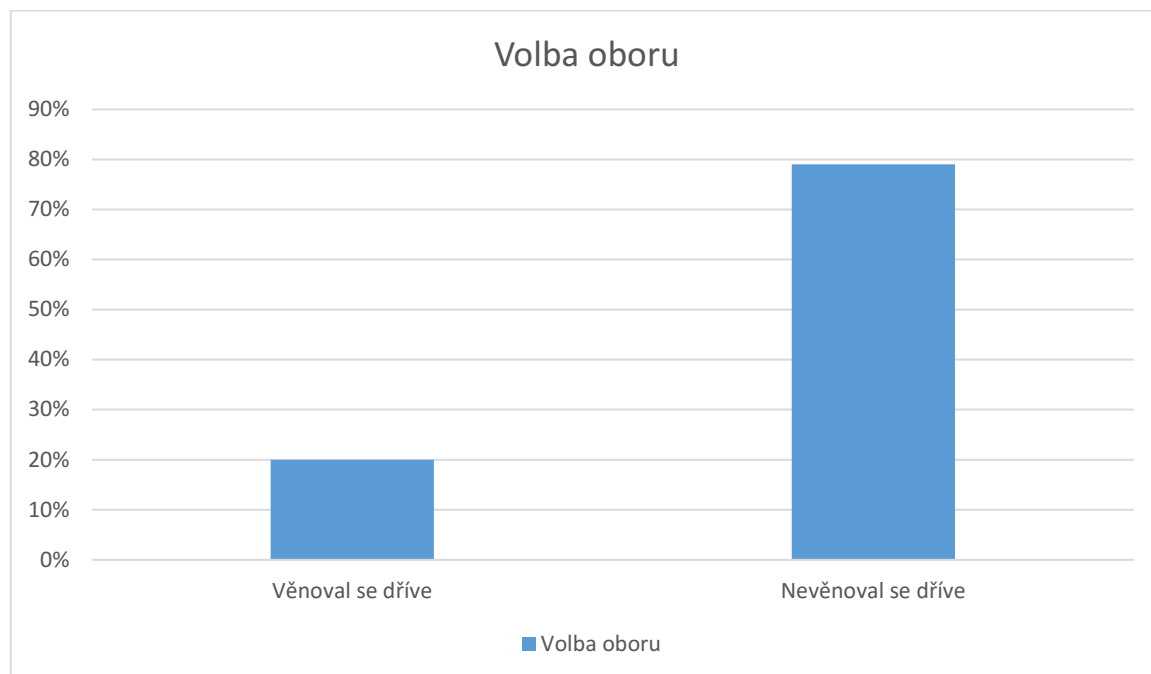
Graf 2 – Vztah k učení

Třetí položka dotazníku, zjišťující vztah respondentů k učení ukazuje, že 66 (47 %) respondentů má pozitivní vztah k učení a 72 (52 %) respondentů má k učení spíše pozitivní vztah. Pouze 1 (1 %) respondent uvedl, že jeho vztah k učení je spíše negativní.

Otázka č. 4 Jaký obor jste si pro studium zvolili?

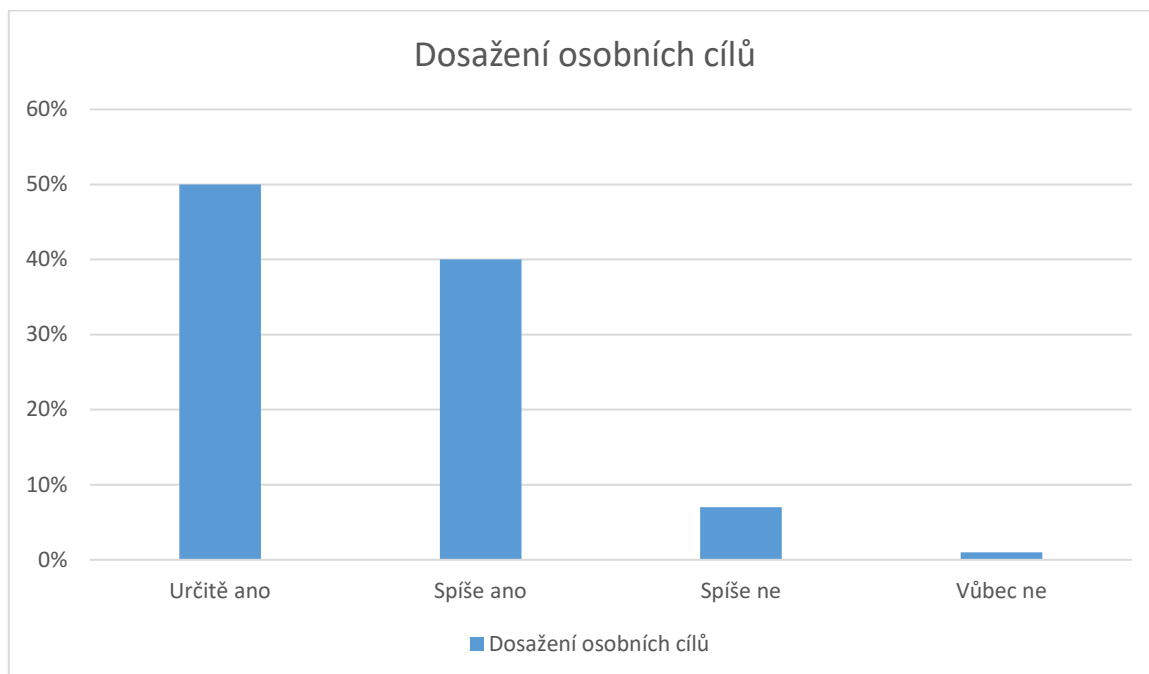
Graf 3 – Volba oboru

Položka dotazníku č. 4 zkoumá, zda respondenti studují obor, kterému se dříve věnovali, či nikoliv. Výsledky ukazují, že většina respondentů 111 (80 %) zvolila obor, kterému se dříve nevěnovala, naopak 28 (20 %) respondentů se oboru dříve věnovala a své znalosti dále prohlubují.

Otázka č. 5 Cítíte, že studium na U3V vám pomáhá dosáhnout Vašich osobních cílů?

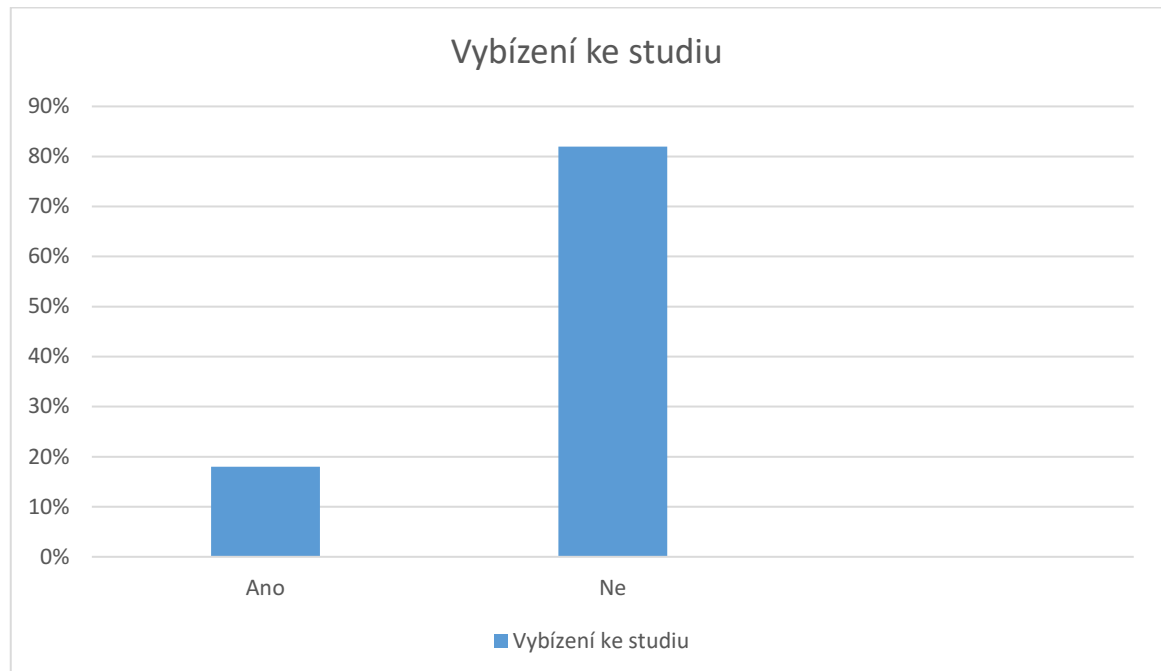
Graf 4 – Dosažení osobních cílů

Tato položka zkoumá, zda studium napomáhá seniorům k dosažení jejich osobních cílů či nikoliv. Výsledky výzkumu ukazují, že 70 (50 %) respondentů odpovědělo na otázku určitě ano a 57 (41 %) respondentů odpovědělo spíše ano. Obě tyto odpovědi vypovídají, že studium respondentům pomáhá naplnit jejich osobní cíle nebo zájmy. Naopak 11 (8 %) respondentů odpovědělo spíše ne a 2 (1 %) respondentů odpovědělo vůbec ne, což vypovídá, že těmto respondentům studium nepomáhá při plnění jejich osobních cílů.

Otázka č. 6 Byli jste někým vybízeni ke studiu na univerzitě třetího věku?

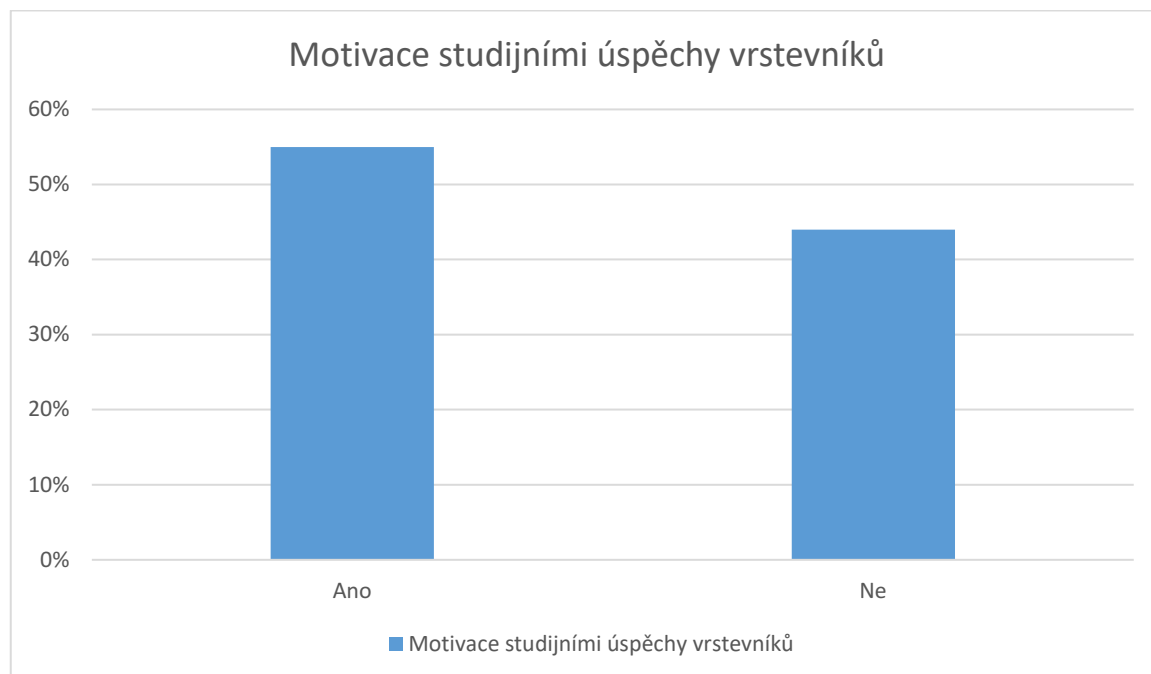
Graf 5 – Vybízení ke studiu

Položka č. 6 má za cíl zjistit, zda byli respondenti ke studiu vybízeni jinou osobou. To může vypovídat o přítomnosti vnější motivace ke studiu, která však není tolik silná jako motivace vnitřní. Podle výsledků odpovědělo 114 (82 %) respondentů, že ke studiu nebyli nikým vybízeni, což poukazuje na to, že by respondenti neměli být motivováni vnější motivací ke studiu. Naopak vybízeno ke studiu bylo 25 (18 %) respondentů. V této odpovědi měli respondenti doplnit, kdo je ke studiu vybízel.

Otázka č. 7 Jsou pro Vás motivující studijní úspěchy vrstevníků ve vzdělávání?

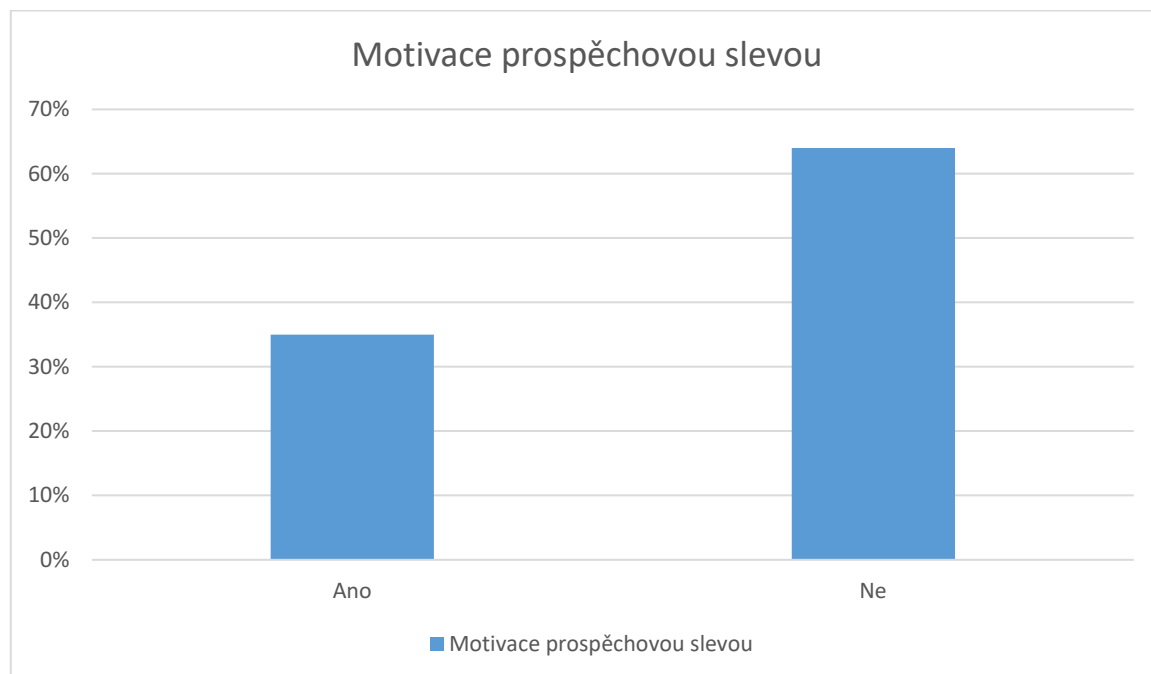
Graf 6 – Motivace studijními úspěchy vrstevníků

Dalším motivačním prvkem vnější motivace seniorů mohou být právě úspěchy jejich kolegů z řad studentů univerzity třetího věku a na toto se zaměřuje položka č. 7. Z výsledků vyplývá, že pro 78 (56 %) respondentů jsou motivující právě úspěchy jejich vrstevníků při studiu, a pro 62 (44 %) respondentů nikoliv.

Otázka č. 8 Byla by pro Vás motivující prospěchová sleva ve Vašem vzdělávání?

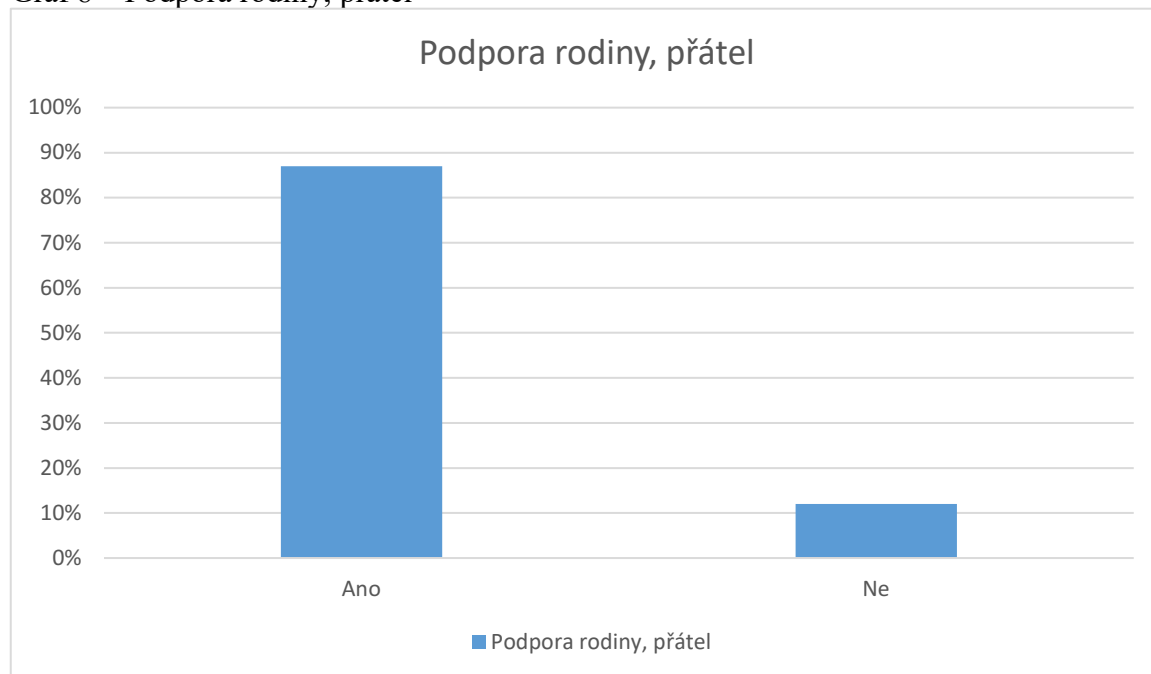
Graf 7 – Motivace prospěchovou slevou

Tato položka se zaměřuje na vnější motivační prvek prostřednictvím prospěchové slevy ve vzdělávání seniorů. Výsledky ukazují, že pro 50 (36 %) respondentů by prospěchová sleva byla motivující v jejich studiu a 89 (64 %) respondentů uvedlo, že by tato sleva neměla vliv na jejich motivaci ke studiu.

Otázka č. 9 Podporuje Vás ve vzdělávání rodina nebo přátelé?

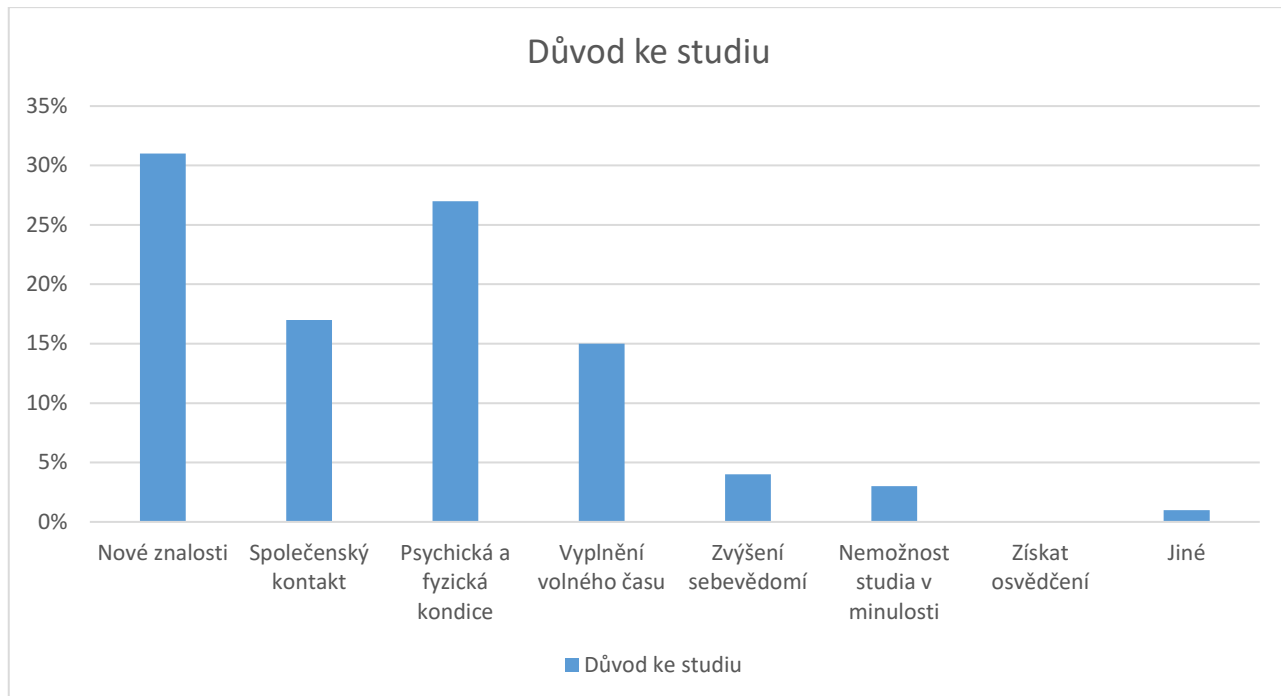
Graf 8 – Podpora rodiny, přátel

Položka č. 9 se zaměřuje na to, zda seniory podporuje v jejich vzdělávání rodina nebo přátelé. Zde většina respondentů 121 (87 %) uvedla, že jsou podporováni rodinou nebo přáteli a 17 (13 %) respondentů naopak nejsou podporováni.

Otázka č. 10 Z jakého důvodu jste se rozhodl/a studovat na univerzitě třetího věku?

Graf 9 – Důvod ke studiu

Desátá položka dotazníku zjišťuje, jaké motivy vedou seniory k účasti na vzdělávání a jaké jsou ty nejčastější. Respondenti měli v otázce možnost zvolit 3 odpovědi. Výsledky ukazují, že prvním motivem seniorů ke studiu, který zvolilo 118 (31 %) respondentů, je získání nových znalostí a dovedností. Druhým motivem je udržet se v psychické a fyzické kondici, a to pro 101 (27 %) respondentů. Na třetím místě je potřeba společenského kontaktu, kterou zvolilo 65 (17 %) respondentů. Následovalo smysluplné vyplnění volného času, kdy odpovědělo 56 (15 %) respondentů, 15 (4 %) respondentů zvolilo zvýšení sebevědomí jako jeden z jejich motivů a 12 (3 %) respondentů uvedlo jednu ze svých odpovědí nemožnost studia v minulosti. Možnost odpovědi získat osvědčení nezvolil žádný z respondentů. Poslední možnost, uvedení jiného motivu, zvolilo 6 (2 %) respondentů. Mezi jiné důvody uváděli respondenti nejčastěji zajímavou nabídku témat kurzů, možnost předávat informace svým blízkým nebo dlouhodobý zájem o určitý obor.

Otázka č. 11 Který z uvedených faktorů by ovlivnil Vaši motivaci?

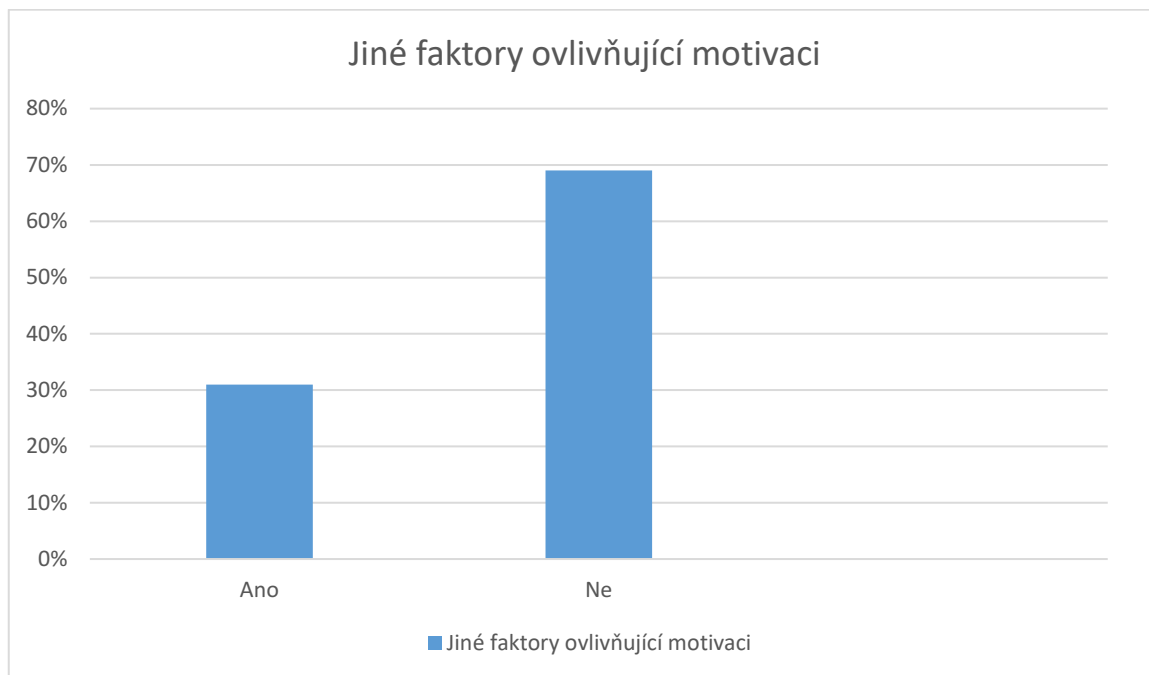
Graf 10 – Faktory ovlivňující motivaci

Položka č. 11 zkoumá, jaké faktory by mohly ovlivnit motivaci seniorů ke studiu. V položce byl stanoven výčet devíti možných faktorů, přičemž respondenti mohli zvolit maximálně tři. Nejčastěji zvolené důvody, pro ovlivnění motivace ke studiu, byly zvýšení finančních nákladů a špatná dopravní obslužnost s umístěním místa konání, kdy tyto faktory volilo 54 (19 %) respondentů v obou případech. Následovala nevhodná forma vzdělávání nebo aktivit, a to pro 48 (17 %) respondentů. Nedostatek času by ovlivnilo motivaci 39 (14 %) respondentům a 24 (8 %) volilo položky rozsah a složitost učiva a vzdálenost od bydliště k místu vzdělávací instituce. Obavu ze snížené schopnosti se učit zvolilo 20 (7 %) respondentů. Obtížné vyhledávání informací zvolilo 13 (4 %) respondentů a možnost odpovědi nízké sebedůvěry volili pouze 3 (1 %) respondenti.

Otázka č. 12 Existují podle Vás i jiné faktory, které mohou ovlivnit Vaši motivaci?

Graf 11 – Jiné faktory ovlivňující motivaci

Poslední položka dotazníku zjišťuje, zda podle názoru respondentů existuje jiný faktor ovlivňující motivaci ke studiu mimo faktory, které byly již zmíněny v položce č. 11. Pokud respondenti odpověděli ano, měli možnost dopsat o jaký faktor se jedná. Odpověď ano zvolilo 43 (31 %) respondentů. Z této skupiny respondentů jich 21 (49 %) uvedlo, že jejich motivaci by ovlivnilo zhoršení zdravotního stavu. Naopak 96 (69 %) respondentů odpovědělo, že podle jejich názoru nejsou jiné faktory, které by mohly ovlivnit jejich motivaci ke studiu.

5.3 Interpretace dat

Kapitola Interpretace dat se bude zabývat zodpovězením výzkumných otázek za pomoci analyzovaných dat z předešlé kapitoly, které byly získány dotazníkovým šetřením.

HVO: Jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku?

Nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání na U3V zjišťovala položka dotazníku č. 10. Získané informace ukazují, že nejčastější motivací seniorů ke studiu je touha získat nové znalosti a dovednosti. Tento motiv odráží snahu seniorů o osobní rozvoj a udržení kroků s aktuálními trendy a rozšiřování svého obzoru. Druhým nejčastějším motivem je snaha udržet se v psychické a fyzické kondici. Seniori si jsou stále více vědomi významu udržování svého zdraví a vitality a vzdělávání je vnímáno jako prostředek k udržení mentální ostrosti a fyzické pohody. Třetím nejčastějším motivem seniorů je potřeba společenského kontaktu. Univerzity třetího věku poskytují prostředí, kde se mohou setkávat s lidmi stejných zájmů a vytvářet nové sociální vazby, což má pozitivní dopad.

Jako méně často uváděné motivy lze zařadit smysluplné vyplnění volného času, které představuje motivaci spojenou s touhou po aktivním a plnohodnotném životě. Zvýšení sebevědomí je dalším faktorem, který motivuje seniory ke studiu. Úspěšné absolvování vzdělávacích kurzů může posílit jejich sebevědomí a poskytnout jim pocit úspěchu a ověření vlastních schopností. Nemožnost studia v minulosti může být motivací pro ty seniory, kteří nedostali v minulosti dostatečnou příležitost ke vzdělání. Studium na univerzitě třetího věku jim poskytuje druhou šanci a možnost naplnit své vzdělávací ambice. Získání osvědčení se ukázalo jako nejméně významný faktor motivace ke vzdělávání seniorů. K tomuto motivu se nepřiklonil žádný z oslovených respondentů.

Mezi jiné důvody, které respondenti nejčastěji uváděli, patří zajímavá nabídka témat kurzů, možnost předávat informace svým blízkým a dlouhodobý zájem o určitý obor. Tato zjištění naznačují, že motivace seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku je diferencovaná a zahrnuje různé osobní a sociální faktory.

DVO 1: Jaké jsou faktory vnitřní motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku?

První dílčí výzkumná otázka zjišťovala, jaké faktory vnitřní motivace ke studiu na U3V jsou u seniorů obsaženy. Tyto faktory zkoumaly položky dotazníku č. 2 – 5. Analyzovaná data z těchto položek ukazují, že většina respondentů měla v minulosti pozitivní zkušenost se vzděláváním a zároveň mají v současnosti pozitivní vztah k učení, což výrazně podporuje jejich vnitřní motivaci k účasti na vzdělávání. Podle zjištěných informací, ve většině případů senioři volí studijní obor, o který mají dlouhodobě zájem, ale nemohli se mu dříve věnovat. Méně studentů potom volí obor, který již dříve studovali nebo obor jejich profesní kariéry. Mezi zkoumanými faktory vnitřní motivace seniorů ke vzdělávání byly také osobní cíle, které si mohou senioři plnit prostřednictvím studia na U3V. Výsledky výzkumu ukazují, že většině seniorům pomáhá studium na U3V tyto jejich cíle plnit.

DVO 2: Jaké jsou faktory vnější motivace seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku?

Vnější motivace seniorů zjišťovaly položky dotazníku č. 6 – 9. Získaná data z těchto položek ukazují, že většina respondentů nebyla ke studiu na univerzitě třetího věku vybízena jinou osobou. Dalším zkoumaným faktorem vnější motivace byla prospěchová sleva pro studenty U3V, která by také pro většinu studentů nebyla motivující ke studiu. Z toho vyplývá, že v těchto případech nebyl u seniorů přítomný vnější faktor motivace ke studiu. Naopak pro více než polovinu studentů jsou motivující studijní úspěchy jejich kolegů z řad studentů a také pro většinu studentů U3V je motivující podpora rodiny nebo přátel. Výsledky těchto zkoumaných faktorů tedy naznačují, že jsou u seniorů přítomny faktory vnější motivace.

DVO 3: Jaké faktory ovlivňují motivaci seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku?

Jaké konkrétní faktory ovlivňují motivaci seniorů ke studiu zjišťovaly položky dotazníku č. 11 a 12. Zjištění ukazují, že existuje řada faktorů, které mohou negativně ovlivnit motivaci seniorů a snížit jejich ochotu se účastnit vzdělávacích aktivit.

Nejčastěji uváděným faktorem ovlivňujícím motivaci seniorů je zvýšení finančních nákladů spojených se studiem. Senioři často disponují omezenými finančními prostředky, a proto mohou být odrazováni vyššími cenami kurzů nebo jinými náklady spojenými se

vzděláváním. Tento faktor může představovat zásadní překážku pro seniory s nižším finančním příjmem. Druhý nejčastěji uváděný faktor je nedostatečná dopravní obslužnost a umístění místa konání kurzů. Pokud je univerzita třetího věku umístěna ve vzdálené lokalitě nebo je obtížně dostupná, může to snížit motivaci seniorů ke studiu. Třetím nejčastěji uváděným faktorem je nevhodná forma vzdělávání nebo aktivit, které jsou nabízeny na univerzitě třetího věku. Senioři mohou preferovat určité typy kurzů nebo formy vzdělávání, a pokud nabízené aktivity neodpovídají jejich zájmům nebo potřebám, může to snížit jejich motivaci k účasti. I nedostatek času se jeví, pro řadu studentů, jako důležitý faktor ovlivňující motivaci. Senioři mohou být zaneprázdněni péčí o rodinu nebo jinými závazky, což jim může bránit v tom, aby si našli čas na studium.

Mezi méně často uváděné faktory lze zařadit rozsah a složitost učiva. Senioři mohou pociťovat náročnost některých kurzů a obávat se, že nebudou schopni držet krok s obsahem a tempem výuky. To může vést k nedostatečné motivaci a sníženému zájmu o účast na vzdělávání. Na motivaci seniorů ke vzdělávání může mít také vliv vzdálenost od bydliště k místu vzdělávací instituce. Senioři, kteří žijí v oblastech s omezenou nabídkou vzdělávacích institucí nebo mají daleko k nejbližší U3V, mohou být méně motivováni k účasti kvůli obtížné dostupnosti. Snížená schopnost učit se je dalším faktorem, který ovlivňuje motivaci seniorů ke studiu. S věkem může dojít ke zhoršení kognitivních schopností a paměti, což může vést k frustraci a pocitu neschopnosti zvládnout vzdělávací požadavky.

Nejméně senioři volili Obtížné vyhledávání informací a nízkou sebedůvěru jako faktory, které mohou snižovat motivaci seniorů ke studiu. Senioři se mohou cítit dezorientovaní v prostředí univerzity třetího věku nebo se obávat, že nejsou schopni se přizpůsobit novým vzdělávacím výzvám.

6 DISKUSE

Na základě získaných dat z dotazníkového šetření, který je součástí přílohy této práce, lze usoudit, že počet žen studujících univerzitu třetího věku výrazně převyšuje počet mužů a nejpočetnější věková skupina seniorů je mezi 66 a 70 rokem života. Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání, nejvíce studentů univerzity třetího věku má dokončené střední vzdělání s maturitou, přičemž zastoupení studentů s vysokoškolským vzděláním je o něco méně.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Podle výzkumu této práce, nejvíce seniorů motivuje ke vzdělávání na U3V touha získat nové znalosti a dovednosti, což se při porovnání shoduje i s empirickým výzkumem Novákové a Lorenzové (2020), ze kterého vyplývá, že klíčovým motivačním prvkem pro seniory k účasti na vzdělávání v rámci vysokoškolských kurzů je touha po rozšíření vědomostí a dovedností (Nováková a Lorenzová, 2020). Touha seniorů po nových dovednostech a znalostech může mít souvislost s rychle se měnícím a technologicky orientovaným světem. Stále přicházejí nové technologie a poznatky z různých oborů a díky univerzitě třetího věku se s těmito poznatky a technologiemi mohou seznámit a mohou tak udržet relevantnost a konkurenceschopnost. Dalším významným, ne však nejčastějším, motivem pro seniory je udržení se v psychické a fyzické kondici. Podle Beneše (2014), plní vzdělávání seniorů mimo jiné i preventivní funkci a napomáhá tak seniorům vyrovnávat se s nedostatky s cílem udržet se v psychické a fyzické kondici (Beneš, 2014).

Jak uvádí Špatenková a Smékalová (2015), vnitřní motivace je pro seniory klíčovým prvkem, který je vede k dobrovolnému vzdělávání (Špatenková a Smékalová, 2015), což potvrzuje i náš výzkum který se zabýval i vnitřními a vnějšími motivy seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku. Většina respondentů měla v minulosti pozitivní zkušenost se vzděláváním a zároveň mají v současnosti pozitivní vztah k učení, což výrazně podporuje jejich motivaci k účasti na vzdělávání. Špatenková a Smékalová (2015) také uvádí, že pro seniory je důležitý výběr studijního oboru, převážně toho, který je pro ně nejbližší a nejvíce je oslovuje. Obvykle výběr závisí se snahou prohloubit znalosti z oboru studovaného v minulosti nebo oboru jejich profesní sféry. Alternativně pak mohou zvolit obor, který je zajímavý, ale kterému se v minulosti nemohli věnovat (Špatenková a Smékalová, 2015). Výsledky tohoto výzkumu potvrzují teorii, že většina seniorů volila obor, kterému se dříve nevěnovala, což se shoduje s alternativní volbou oboru podle Špatenkové a Smékalové (2015). Tato volba oboru může být také zapříčiněna tím, že v generaci dnešních seniorů

nebylo vysokoškolské studium tolik rozšířené, proto mohou tuto možnost využít nyní. Pro potvrzení této souvislosti, by bylo potřebné provést výzkum v širší populaci seniorů. Dle zjištění nejví senioři zájem o studium vlivem faktorů vnější motivace jako např. vybízení ke studiu jinou osobou nebo prospěchové slevy. Naopak vnější faktory motivace jako podpora rodiny a studijní úspěchy jiných seniorů jsou pro seniory motivující. Z tohoto lze usoudit, že senioři nejsou motivováni výhradně vnitřní motivací, ale i vnější motivy hrají určitou roli v jejich rozhodování, zda se účastnit vzdělávání na U3V či nikoliv. Podle Nakonečného (2014), je důležité uvědomit si, že vnitřní a vnější motivaci nelze zcela oddělit, protože vnější motiv může vést k požadovanému chování pouze tehdy, pokud vyvolá vnitřní motivaci (Nakonečný, 2014).

Na seniory mohou mít vliv i faktory, které naopak jejich motivaci ke studiu snižují, nebo zcela dojde k její ztrátě. Těmito faktory se také zabýval tento výzkum, z kterého vyplývá, že největší vliv na motivaci seniorů ke studiu má zvýšení finančních nákladů a stejně tak i špatná dopravní obslužnost nebo umístění místa konání kurzů U3V. Pro mnoho seniorů je jejich jediný finanční příjem starobní důchod. Vzhledem k dnešním ekonomickým okolnostem, jako je vzrůst cen za služby a produkty, by pro seniory mohlo být zvýšení studijních výdajů důvodem ztráty zájmu o studium.

Výzkumná data byla získána pomocí dotazníkového šetření a pro účely tohoto výzkumu byl zvolen kvantitativní výzkum. Kvantitativní výzkum poskytl větší rozsah dat než kvalitativní výzkum, ale vzhledem ke skutečnosti, že na vyplňování dotazníků nebylo možné dohlížet, mohlo dojít k jejich zkreslení. V závěru kapitoly bych rád uvedl, že některé otázky by bylo vhodné lépe formulovat a rozšířit záběr u zkoumání vnitřní a vnější motivace.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala motivací seniorů ke vzdělávání. Cílem práce bylo zjistit jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke studiu na univerzitě třetího věku. Teoretická část byla koncipována do třech hlavních kapitol a to stáří, vzdělávání seniorů a motivace seniorů ke vzdělávání. První kapitola vymezuje jak samotný pojem stáří, tak jeho periodizaci. Dále se také věnuje změnám ve stáří a aktivnímu stárnutí. Druhá kapitola je zaměřena na vzdělávání seniorů a hlavním cílem bylo objasnit jakým způsobem a v jakém prostředí je možné vzdělávání seniorů. Třetí kapitola se zabývala motivací seniorů ke vzdělávání a uváděla konkrétní motivy seniorů k účasti na vzdělávání podle různých autorů. Dále se také zabývala druhy motivace a faktory, které mohou motivaci ovlivňovat. Tato kapitola byla podstatná, protože samotné výzkumné šetření se zaměřovalo na motivaci.

Praktická část práce obsahovala provedený a popsáný výzkum, který měl cíl zjistit jaké jsou nejčastější motivy seniorů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Mimo tento hlavní cíl výzkum také zjišťoval, jaké jsou vnitřní a vnější motivace seniorů ke vzdělávání a jaké faktory mohou tuto motivaci ovlivnit.

Přínosem práce je získání přehledu o motivech seniorů, které je nejčastěji vedou k účasti na formálním vzdělávání, konkrétně tedy na univerzitě třetího věku. Výsledky výzkumu je možné použít v praxi k poskytnutí zpětné vazby vzdělávacím institucím.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ADAMEC, Petr a KRYŠTOV, David, 2011. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5640-4.
2. BENEŠ, Milan, 2014. *Andragogika*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4824-5.
3. ČELEDOVÁ, Libuše; KALVACH, Zdeněk a ČEVELA, Rostislav, 2016. *Úvod do gerontologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Karolinum. ISBN 978-80-246-3404-3.
4. ČEVELA, Rostislav; KALVACH, Zdeněk a ČELEDOVÁ, Libuše, 2012. *Sociální gerontologie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3901-4.
5. HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2010. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-19-9.
6. HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ, 2013. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4139-0.
7. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
8. JANIŠ, Kamil a SKOPALOVÁ, Jitka, 2016. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5535-9.
9. KLEVETOVÁ, Dana, 2017. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0102-3.
10. KRYSTOŇ, Miroslav; Michal ŠERÁK a Łukasz TOMCZYK, 2014. *Nové trendy ve vzdělávání seniorů*. Praha: Stowarzyszenie Gerontologów Społecznych. ISBN 978-80-904531-8-0.
11. KUTNOHORSKÁ, Jana a TELNAROVÁ, Zdenka, 2018. *Vzdělávání seniorů jako součást zdravého životního stylu: Seniors' education as an element of the healthy life style*. Zdravotnícke listy: vedecký recenzovaný časopis. Trenčín: Fakulta zdravotníctva. Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, roč. 6, č. 4, s. 18-24. ISSN 1339-3022.
12. MOLLON P. E., 2013. *Education and quality of life of senior citizens*. Universitat Jaume I. ISBN 978-84-8021-986-0

13. NAKONEČNÝ, Milan, 2014. *Motivace chování*. 3., přeprac. vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-830-6.
14. NOVÁKOVÁ, Daniela a LORENZOVÁ, Jitka. Motivation of seniors to learn at the Universities of the Third Age. *Socialni Pedagogika* [online]. 2020, vol. 8, no. 2, pp. 71- 83.
15. ONDRUŠOVÁ, Jiřina a Beáta KRAHULCOVÁ, 2020. *Gerontologie pro sociální práci*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4383-0.
16. ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie SMÉKALOVÁ, 2015. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5446-8.
17. PTÁČKOVÁ, Hana; PTÁČEK, Radek a kol, 2021. *Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0876-3.
18. ŘÍČAN, Pavel, 2021. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1783-1.
19. STUART-HAMILTON, Ian, 2006. *The psychology of ageing: an introduction*. London: Jessica Kingsley Publishers. ISBN 978-1-84310-426-1.
20. SUCHÁ, Jitka a Iva HOLMEROVÁ, 2019. *Praktický rádce pro život seniora*. Praha: Albatros Media. ISBN 978-80-264-2769-8.
21. VOSTRÝ, Michal a Jaroslav VETEŠKA, 2021. *Kognitivní rehabilitace seniorů: psychosociální a edukační souvislosti*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80- 271-2866-2.
22. ZORMANOVÁ, Lucie, 2017. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9715-6.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

1. ASOCIACE UNIVERZIT TŘETÍHO VĚKU ČR. *Asociace univerzit třetího věku*. Online. ©2018 Dostupné z: <https://www.au3v.cz/>. [cit. 2024-03-05].
2. WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Active Ageing A Policy Framework*. Online. ©2002. Dostupné z: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/67215/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf;jsessionid=3DDE384A9EA6D11999B13A52DD60C683?sequence=1. [cit. 2024-03-05].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AU3V Asociace univerzit třetího věku

ČSSZ Česká správa sociálního zabezpečení

OSN Organizace spojených národů

U3V Univerzita třetího věku

WHO Světová zdravotnická organizace

HVO Hlavní výzkumná otázka

DVO Dílčí výzkumná otázka

Sb. Sbíрка

Např. Například

Č. Číslo

Tj. To jest

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Zkušenost s předešlým vzděláváním	39
Graf 2 – Vztah k učení	40
Graf 3 – Volba oboru	41
Graf 4 – Dosažení osobních cílů	42
Graf 5 – Vybízení ke studiu	43
Graf 6 – Motivace studijními úspěchy vrstevníků	44
Graf 7 – Motivace prospěchovou slevou	45
Graf 8 – Podpora rodiny, přátel	46
Graf 9 – Důvod ke studiu	47
Graf 10 – Faktory ovlivňující motivaci	48
Graf 11 – Jiné faktory ovlivňující motivaci	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

Vážený pane, vážená paní,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku týkajícího se Vašich motivů ke vzdělávání na univerzitě třetího věku. Dotazník je zcela anonymní a veškerá zjištění budou použita výhradně pro potřeby mé práce. Zakroužkujte ty odpovědi, které nejvíce vystihují Váš názor. Pokud se v odpovědích nachází možnost odpovědi „Jiné:/Jiná možnost:“, lze dopsat krátkou odpověď.

Za vyplnění dotazníku Vám děkuji.

1. **Souhlasíte s tvrzením, že vzdělávání je důležité i ve Vašem věku?**
 - a) Ano
 - b) Ne
2. **Jaká je Vaše zkušenost s předešlým vzděláváním?**
 - a) Velmi pozitivní
 - b) Spíše pozitivní
 - c) Spíše negativní
 - d) Velmi negativní
3. **Jaký je Váš vztah k učení?**
 - a) Velmi pozitivní
 - b) Spíše pozitivní
 - c) Spíše negativní
 - d) Velmi negativní
4. **Jaký obor jste si pro studium zvolili?**
 - a) Obor, kterému jsem se věnoval již dříve
 - b) Obor, kterému jsem se dříve nevěnoval
5. **Cítíte, že studium na U3V vám pomáhá dosáhnout Vašich osobních cílů?**
 - a) Určitě ano
 - b) Spíše ano
 - c) Spíše ne
 - d) Vůbec ne
6. **Byli jste někým vybízeni ke studiu na univerzitě třetího věku?**
 - a) Ano (uved'te kým)
 - b) Ne
7. **Jsou pro Vás motivující studijní úspěchy vrstevníků ve vzdělávání?**
 - a) Ano
 - b) Ne
8. **Byla by pro Vás motivující prospěchová sleva ve Vašem vzdělávání?**
 - a) Ano
 - b) ne
9. **Podporuje Vás ve vzdělávání rodina nebo přátelé?**
 - a) Ano
 - b) Ne

10. Z jakého důvodu jste se rozhodl/a studovat na univerzitě třetího věku?**(možnost více odpovědí, max.3)**

- a) Získat nové znalosti a dovednosti
- b) Potřeba společenského kontaktu
- c) Udržet se v psychické a fyzické kondici
- d) Smysluplné vyplnění volného času
- e) Zvýšení sebevědomí
- f) Nemožnost studia v minulosti
- g) Získat osvědčení
- h) Jiný důvod (uveďte)

11. Který z uvedených faktorů by ovlivnil Vaši motivaci? (možnost více odpovědí, max. 3)

- a) Zvýšení finančních nákladů
- b) Vzdálenost
- c) Obtížné vyhledávání informací
- d) Nedostatek času
- e) Dopravní obslužnost, umístění místa konání
- f) Obava ze snížené schopnosti učení
- g) Nízká sebedůvěra
- h) Rozsah a složitost učiva
- i) Nevhodná forma vzdělávání/aktivit

12. Existují podle Vás i jiné faktory, které mohou ovlivnit Vaši motivaci?

- a) Ano (uveďte jaké)
- b) Ne

13. Uveďte Vaše pohlaví.

- a) Muž
- b) Žena

14. Uveďte Váš věk.

- a) 50 – 55
- b) 56 – 60
- c) 61 – 65
- d) 66 – 70
- e) 71 – 75
- f) 76 - 80
- g) 81 let a více

15. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Střední s výučním listem
- c) Střední s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

16. Pobíráte starobní nebo jiný důchod?

- a) Ano
- b) Ne

17. Jaký je Váš aktuální rodinný stav?

- a) Svobodný/á
- b) Ženatý/Vdaná
- c) Rozvedený/á
- d) Vdovec/Vdova